MINISTERIE VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Directie Akker- en Weidebouw
Directie Veeteelt en Zuivel

DE VARKENSHOUDERIJ IN HET NOORDWESTEN VAN DUITSLAND

Verslag van een studiereis van 1-7 oktober 1967

H.J. BISPERINK
Proefstation voor de Akker- en Weidebouw, Wageningen

Ir. H. BROEKHUIZEN
Rijksveeteeltconsulentschap voor de varkensfokkerij, Utrecht

J. HOORNWEG
Landbouw-Economisch Instituut, Den Haag

A.F. PARIDAANS
Rijksveeteeltconsulentschap voor Noord-Brabant, Breda

NIEUWE BEDRIJFSSYSTEMEN IN DE LANDBOUW

MEDEDELING Nr. 21 MEI 1968

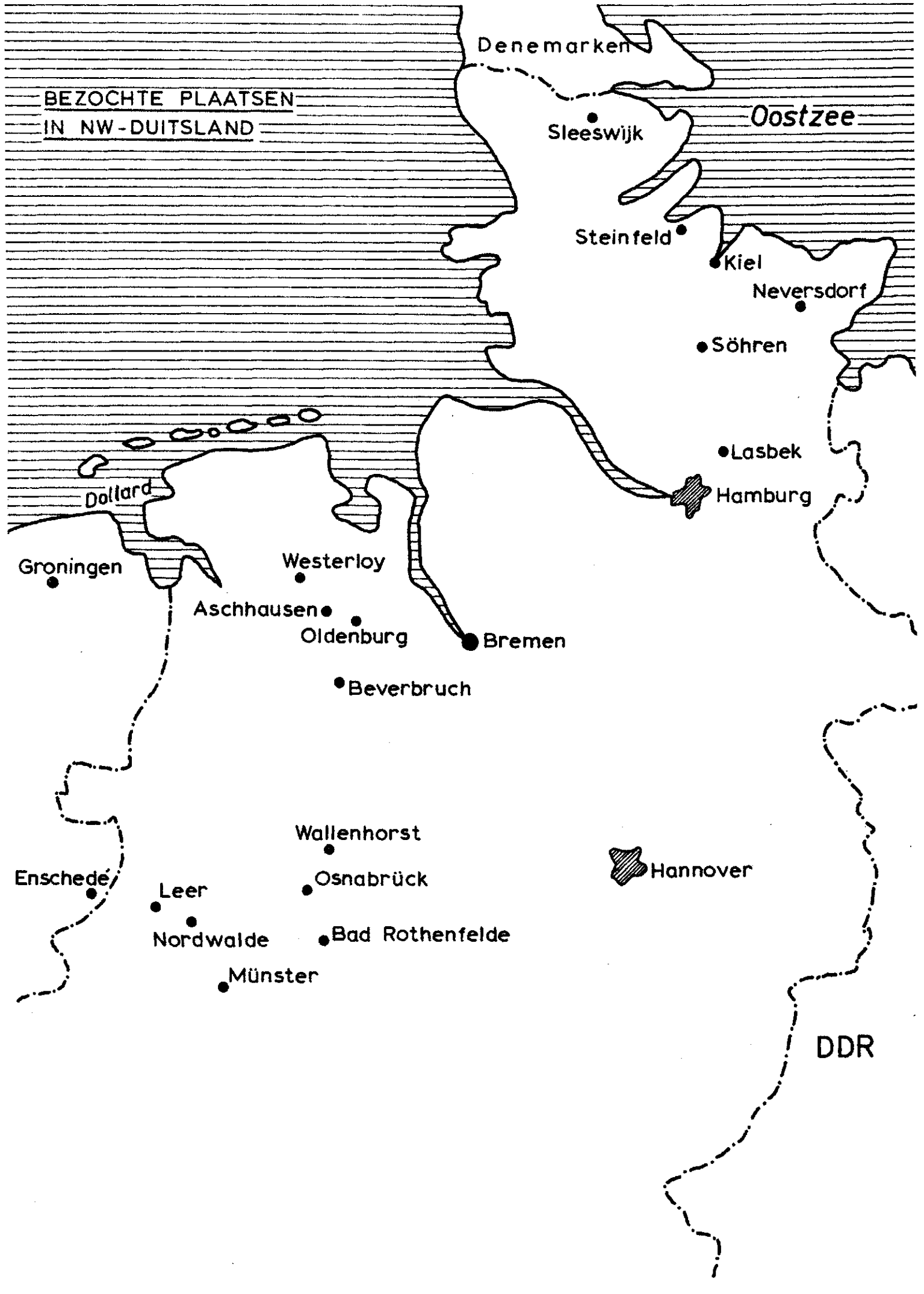
BEZOCHTE PLAATSEN
IN NW-DUITSLAND
Denemarken
Oostzee
Sleeswijk
Steinfeld
Kiel
Neversdorf
Söhren
Lasbek
Hamburg
Dollard
Groningen
Westerloy
Aschhausen
Oldenburg
Bremen
Beverbruch
Wallenhorst
Hannover
Enschede
Leer
Osnabrück
Nordwalde
Bad Rothenfelde
Münster
DDR

INHOUDSOPGAVE Blz.

I. WOORD VOORAF 5

II. REISPROGRAMMA 6

III. ALGEMEEN OVERZICHT 7

1. Produktie en consumptie van varkensvlees 7
2. Structuur van de varkenshouderij 9
3. Prijsverhoudingen 11
4. Huidige ontwikkeling van de bedrijven 12
5. Invloed van de vrijstelling van "Gewerbesteuer" 13

IV. ERZEUGERRINGE 14

1. Organisatie van een Erzeugerring 14
2. Toegepaste werkwijze 15
3. Aantal deelnemende bedrijven 16

V. FOKKERIJ EN SLACHTKWALITEIT 18

1. Algemeen 18
2. Stamboekfokkerij 19
3. Varkensrassen 19
4. Fokdoel 21
5. Afzet van fokmateriaal 24
6. Classificatie van slachtvarkens 26

VI. VOEDERING EN GROEI 28

1. Zelf malen en mengen 28
2. Samenstelling en prijs 29
3. Voermethoden bij mestvarkens 30
4. Groei en voederverbruik 31
5. Voedermethoden bij fokzeugen 31

VII. GEBOUWEN 32

VIII. AFZET 33

1. Handel in levende dieren 33
2. Verkoop naar geslacht gewicht 33
3. Invloed van de "Umsatzsteuer" 34
4. Afzet van de biggen 34

IX. TECHNISCHE EN FINANCIëLE RESULTATEN 36

1. Resultaten bij de fokvarkens 36
2. Resultaten bij de mestvarkens 36

SAMENVATTING EN CONCLUSIE 38

LITERATUUROPGAVE 41

BIJLAGEN 42

1. Overzicht van de bezochte bedrijven 43
2. Bedrijfsstructuur in N.W.-Duitsland ingedeeld naar oppervlakte cultuurgrond en aantal varkens per bedrijf 48
3. Enkele van de in de Erzeugerringe gebruikte formulieren 49

WOORD VOORAF

Het tot stand komen van de gemeenschappelijke markt voor varkensvlees heeft in ons land de belangstelling voor de varkenshouderij in de andere EEG-landen sterk gestimuleerd. Ook de internationale contacten (b.v. bij de export van fokmateriaal) wekken de interesse op voor wat er in het buitenland gebeurt.

De studiereis die in dit verslag wordt beschreven, had ten doel nadere informatie te verschaffen over de ontwikkeling en de rentabiliteit van de varkenshouderij in het Noord-Westen van West-Duitsland.

Wij zijn de Nederlandse Landbouwattaché te Bonn, de heer ir. M.C. van Hamelen en zijn medewerkers zeer erkentelijk voor hun bemiddeling bij de organisatie van deze reis. Verder zijn we veel dank verschuldigd aan de Duitse varkenshouderijdeskundigen die ons hebben begeleid en waarvan we vele informaties hebben ontvangen, en aan de eigenaars van de bezochte bedrijven voor de welwillende en gastvrije ontvangst.

II. REISPROGRAMMA

De studiereis, in dit verslag beschreven, had tot doel een indruk te verkrijgen van de ontwikkeling van de varkenshouderij in het Noord-Westen van de Bondsrepubliek. Aan de volgende punten is aandacht besteed:
De varkensstapel. De voorziening met fokmateriaal, de kwaliteit van de varkens op de bedrijven, de rassen die worden gehouden, de slachtkwaliteit.
De varkenshouderij op de bedrijven. Op welke type bedrijven komen varkens voor? Hoe is de voedering, de stallenbouw, de verzorging?
De Erzeugerringe. Wat is het doel, de omvang, de werkwijze? Welke resultaten worden er bereikt?
Kosten en opbrengsten. Getracht is een indruk te verkrijgen van de hoogte van de kosten en opbrengstenfactoren in de Westduitse varkenshouderij.

Wij zijn op 1 oktober naar Münster vertrokken waar we op 2 oktober ontvangen zijn door de heren dr. Schulte Sienbeck en dr. Schneidder van de Landwirtschaftskammer te Münster. In de omgeving van Münster hebben wij een fokbedrijf, een mestbedrijf en een biggenvermeerderingsbedrijf gezien. Daarna werd een slachterij bezocht en verder nog de keuring van fokmateriaal voor de Versteigerung (openbare verkoop) die de volgende dag zou plaatshebben.

Op 3 oktober zijn wij ontvangen door de voorzitter van de Erzeugerring te Osnabrück, de heer K.H. Hüggelmeyer en door medewerkers van de Landwirtschaftskammer te Osnabrück. Met de heren dr. F.J. Mörig en H. Kauverman bezochten we een fok/mestbedrijf, een biggenvermeerderaar en een mester.

Woensdag 4 oktober gingen we met de heer Rautenberg van de Landwirtschaftskammer te Oldenburg naar een fok/mestbedrijf, enkele Groot-Yorkshirefokbedrijven en een mestbedrijf.

Op 5 en 6 oktober bezochten we Sleeswijk Holstein waar we door de heren dr. Zwaabe, David, dr. Trog en dr. Haalk werden ontvangen. We bezochten één fokbedrijf, drie mestbedrijven en een coöperatieve slachterij.

Op de terugweg naar Nederland (7 oktober) hebben wij, op uitnodiging van dr. Schulte Sienbeck, de Nationale Rotbuntschau te Münster bezocht.

1. Deze grote oude bedrijfsgebouwen zijn typerend voor de bezochte en in dit verslag beschreven bedrijven

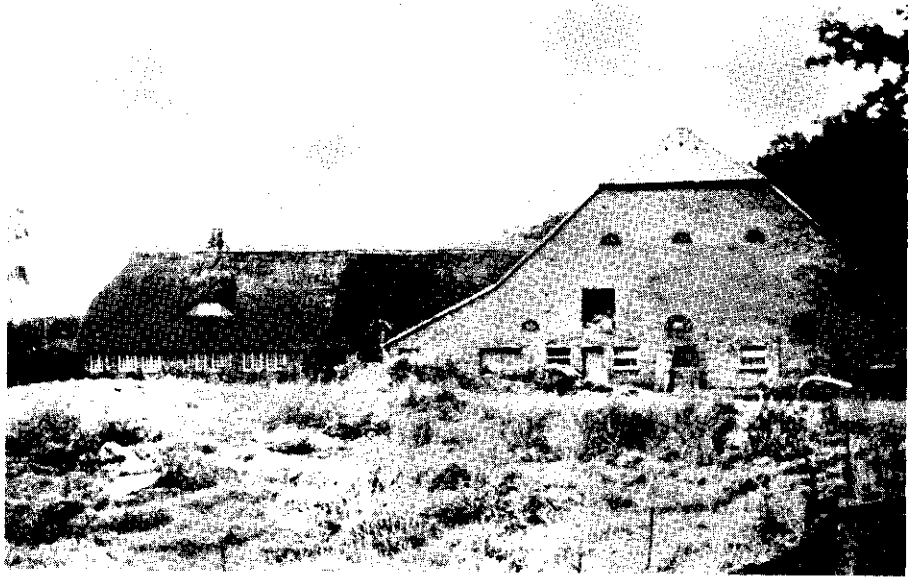

2. Van buiten gezien: grote schuren uit de tijd toen de akkerbouw nog veel bedrijfsruimte vroeg

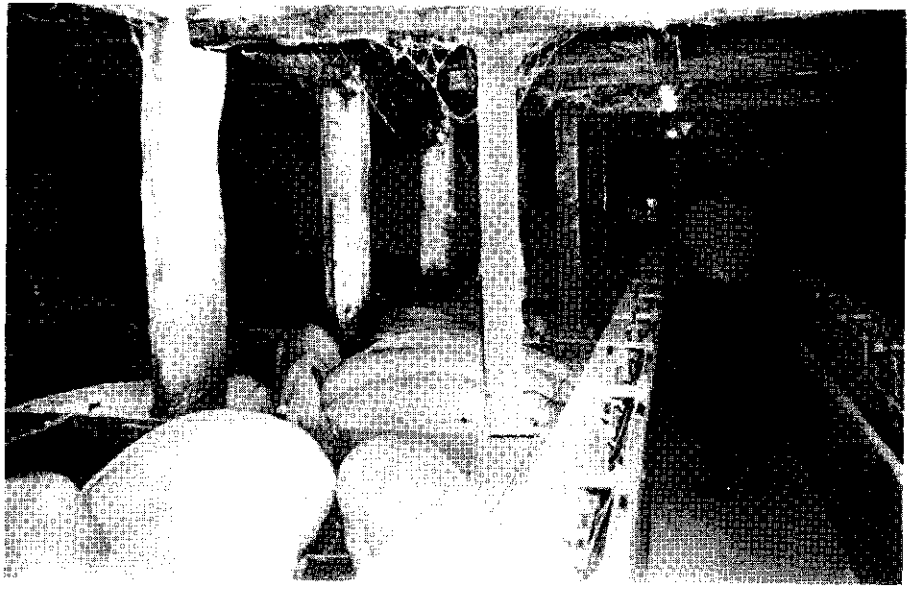

3. Van binnen: ingericht voor ongeveer 400 mestvarkens

4. Bij fokzeugen hoort (in Duitsland) een varkensweide

III. ALGEMEEN OVERZICHT

1. Produktie en consumptie van varkensvlees

Voor het gebied van de Bondsrepubliek is de ontwikkeling van de produktie en het verbruik van varkensvlees in tabel 1 gegeven.

Tabel 1. PRODUKTIE EN VERBRUIK VAN VARKENSVLEES (1000 TON)

Jaar	Produktie	Voorraad verandering	Invoer	Uitvoer	Consumptie		Zelfvoorzieningsgraad
					Totaal	Kg/hoofd	
59/60	1502	-6	117	6	1619	29,4	93
60/61	1566	-2	126	10	1684	30,2	93
61/62	1683	-1	105	11	1778	31,4	95
62/63	1753	-3	79	5	1830	31,9	96
63/64	1747	+5	73	10	1805	31,2	97
64/65	1925	+4	74	21	1974	33,7	98
65/66	1849	-1	149	8	1991	33,5	93

Bron: Statistisches Jahrbuch 1966/67

In de jaren 1959/60 tot 1961/62 was de consumptie 7 % hoger dan de produktie. In de jaren 1963/64 tot 1965/66 was de consumptie 4 % hoger dan de produktie.

In het laatste jaar is de produktie vrij sterk uitgebreid. Volgens de laatste tellingcijfers (2 juni 1967) worden er thans in de Bondsrepubliek meer varkens gehouden dan ooit te voren.

Tabel 2. AANTAL VARKENS (1000 STUKS)

Jaar	Biggen < 8 weken	Lopers 8 weken-½ jaar	Mestvarkens > ½ jaar	Fokvarkens	Totaal
ø 1935-38	2683,1	5448,2	1883,2	1082,9	11143,7
ø 1961-66	4687,4	8034,0	1995,6	1692,4	16456,4
1964	5060,7	8453,8	2051,5	1807,5	17424,0
1965	5001,8	8314,2	2034,4	1749,9	17149,5
1966	4727,2	8316,8	1968,3	1649,8	16757,3
1967 1)	5219,0	8979,3	2016,6	1904,2	18172,0

1) Voorlopige resultaten van telling 1967

De sterke uitbreiding in 1967 kan tot gevolg hebben dat West-Duitsland in de top van de produktie zelfvoorzienend wordt voor varkensvlees. Er wordt de varkenshouders aangeraden om tijdelijk de uitbreiding wat te matigen, maar de plannen tot structurele veranderingen in de varkenshouderij niet op te geven onder invloed van een periode met lage prijzen.

In 1967 is de consumptie per hoofd wat gedaald. De economische recessie is waarschijnlijk één van de oorzaken hiervan.

In de totale vleesconsumptie neemt varkensvlees een belangrijke plaats in zoals uit tabel 3 blijkt.

Tabel 3. VLEESVERBRUIK PER HOOFD IN WEST-DUITSLAND (kg)

Soort	1955	1962	1963	1964	1965	1966
Totaal vlees	49,8	64,2	63,9	65,1	66,4	66,8
Varkensvlees	26,7	32,0	31,3	32,5	33,7	33,3
Rundvlees	14,3	18,9	19,6	19,4	19,1	19,6
Gevogelte	1,7	5,5	5,3	5,8	6,3	6,5
Kalfsvlees	1,9	2,0	2,1	1,9	1,8	1,8
Ander vlees	1,4	1,2	1,1	1,0	1,0	1,1
Organen	3,8	4,6	4,5	4,5	4,5	4,5

Bron: Ergebnisse der Schweine-Zucht und Mastleistungsprüfungen 1966

In het EEG-gebied is in Duitsland het varkensvleesverbruik per hoofd het grootste.

Tabel 4. VLEESVERBRUIK IN KG PER HOOFD IN 1965/66 (ZONDER NIERVET)

Landen	Varkensvlees	Rund- en kalfsvlees
West-Duitsland	33,5	21,3
Frankrijk	24,5	30,9
Italië	8,2	15,2
Nederland	20,5	18,9
België en Luxemburg	26,4	21,7
EEG	22,7	22,0

Uit statistische gegevens omtrent gezinsuitgaven blijkt dat de totale hoeveelheid aangekocht vlees weinig door het niveau van de uitgaven wordt beïnvloed. Tabel 5 kan enig inzicht geven in de consumptiegewoonten.

Gezinstype A
Arbeidersgezin met een maandinkomen tussen 650 en 1000 DM

Gezinstype B
Ambtenaarsgezin met een maandinkomen tussen 1600 en 2000 DM

Tabel 5. AANKOPEN PER HOOFD IN 1965 (kg)

	A	B
Vlees en vleeswaren	36,1	35,2
Kalfsvlees	0,3	0,6
Rundvlees	3,8	4,1
Varkensvlees (incl. vers spek)	5,4	4,7
Gevogelte	3,3	3,6
Gehakt	2,2	2,3
Worst	13,9	12,6
Gerookt spek	1,3	1,0
Ham	1,0	1,3
Ander vlees en vleeswaren	4,9	5,0

Bron: Statistisches Jahrbuch 1966/67

Hierbij moet worden opgemerkt dat de consumptie in restaurants e.d. hierbij niet inbegrepen is.

Een opvallend gegeven uit deze tabel is de grote hoeveelheid worst die wordt aangekocht. Dit beïnvloedt waarschijnlijk de gevraagde kwaliteiten enigszins.

2. Structuur van de varkenshouderij

In figuur 1 is de verdeling van de varkens gegeven naar de oppervlakte cultuurgrond van de bedrijven waarop ze worden gehouden. Uit deze figuur kan worden afgelezen welk deel van de varkens wordt gehouden op bedrijven die kleiner zijn dan de oppervlakte die op de horizontale as is vermeld.

Over het algemeen worden in Duitsland de varkens op bedrijven met grotere oppervlakten gehouden dan in Nederland. Op bedrijven met minder dan 10 ha cultuurgrond komt in Nederland 53 % van de varkens voor, in Duitsland 30 %. In Nederland komt 91 % van de varkens voor op bedrijven met minder dan 20 ha cultuurgrond, in Duitsland 63 %. Samenvatting van deze gegevens:

PERCENTAGE VAN DE VARKENSSTAPEL DAT VOORKOMT OP BEDRIJVEN:

	Kleiner dan 10 ha	10-20 ha	Groter dan 20 ha
Nederland	53	38	9
West-Duitsland	30	33	37

Een verdeling van de varkens naar aantal varkens per bedrijf geven wij in figuur 2.

Uit deze figuur 2 kan worden afgelezen het percentage van de varkensstapel dat gehouden wordt in eenheden kleiner dan de aantallen die op de horizontale as vermeld zijn. Samenvatting van deze gegevens:

PERCENTAGE VAN DE VARKENSSTAPEL DAT VOORKOMT OP BEDRIJVEN MET:

	Minder dan 20 varkens	20-50 varkens	50 varkens of meer
Nederland	9	24	67
West-Duitsland	31	31	38

Het aantal varkens per bedrijf is in West-Duitsland kleiner dan in Nederland. Opvallend is hierbij dat het percentage varkens dat in zeer kleine eenheden (< 10) wordt gehouden, in de Westduitse statistiek veel hoger is dan in de Nederlandse. In hoeverre hierbij andere tellingscriteria een rol spelen, hebben wij niet na kunnen gaan.

In Duitsland is het aandeel van de huisslachtingsvarkens groter dan in Nederland. Ongeveer 15 % van alle slachtingen heeft betrekking op huisslachtingen.

In Duitsland heeft 67 % van de varkenshouders minder dan 10 varkens; in Nederland 27 %.

Het zeer grote aantal bedrijven met een klein aantal varkens drukt het aantal dieren per bedrijf. Het aantal varkens per bedrijf was bij de decembertelling in 1965 in West-Duitsland 13 stuks. Laten we echter de bedrijven die minder dan 10 varkens hadden buiten beschouwing, dan was het aantal varkens per bedrijf 34 stuks. Tabel 6 geeft een vergelijking met de Nederlandse cijfers.

Tabel 6. GEMIDDELD AANTAL VARKENS PER BEDRIJF

Land	Alle bedrijven	Bedrijven met 10 varkens of meer
West-Duitsland 1 dec. 1965	13	34
Nederland 1 mei 1966	39	51

Fig. 1. VERDELING VAN DE VARKENS NAAR OPPERVLAKTE CULTUURGROND PER BEDRIJF (Cumulatief)

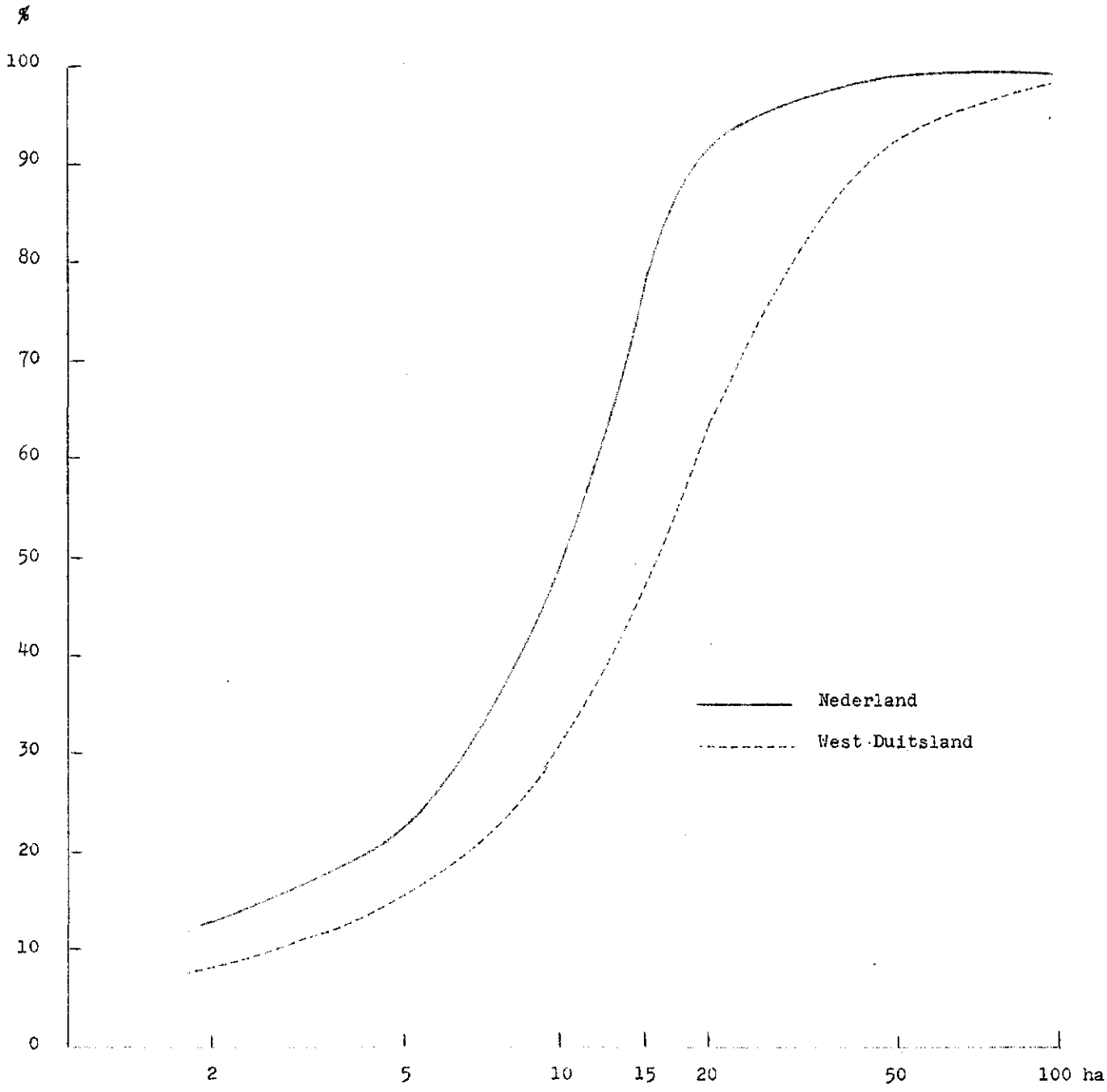

Fig. 2. VERDELING VAN DE VARKENSSTAPEL NAAR AANTAL VARKENS PER BEDRIJF (Cumulatief)

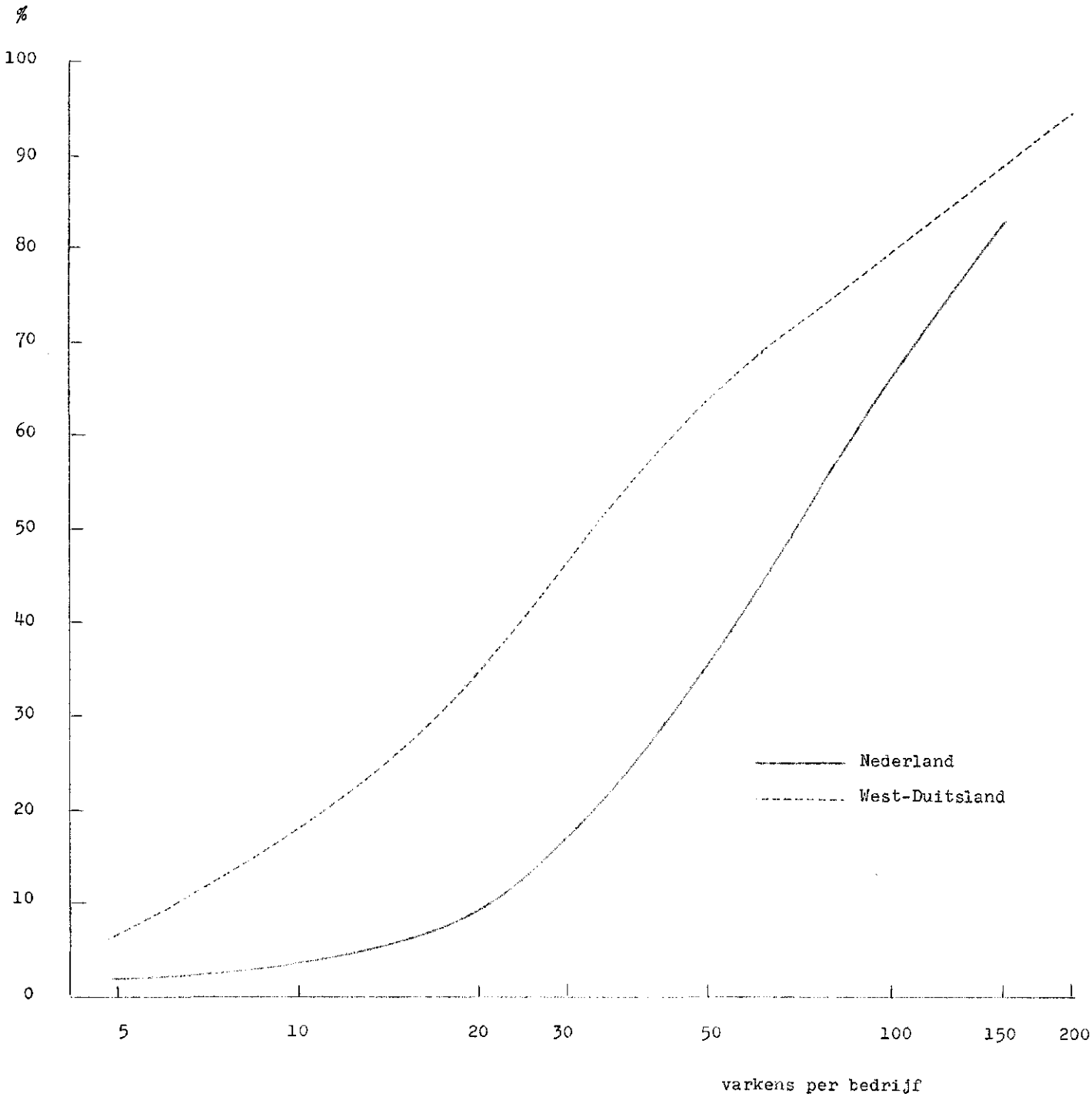

Bij de bedrijven waar 10 varkens of meer worden gehouden, is het verschil in aantal per bedrijf tussen Nederland en West-Duitsland geringer.

Wij hebben de indruk dat vooral de fokkerij in West-Duitsland veelal met zeer kleine aantallen per bedrijf plaatsheeft. Recente gegevens zijn hierover niet beschikbaar. Bij de telling van 1960 werd bijna 70 % van de zeugen gehouden op bedrijven met vijf zeugen of minder. Meer dan 90 % op bedrijven met tien zeugen of minder.

Een overzicht van de telling van bedrijven en van varkens (dec. 1965) wordt in bijlage II gegeven.

In tabel 7 wordt aangegeven hoe groot het aantal varkens op de bedrijven in de verschillende grootteklassen is.

Tabel 7. AANTAL VARKENS PER BEDRIJF IN DE DIVERSE GROOTTEKLASSEN

West-Duitsland				Nederland		
Grootte-klasse (ha)	Bedrijven die varkens houden (%)	Aantal varkens per bedrijf met varkens		Grootte-klasse (ha)	Bedrijven die varkens houden (%)	Aantal varkens per bedrijf met varkens
½-2	44	3		1-2	19	26
2-5	75	5		2-5	41	23
5-10	89	10		5-10	53	42
10-20	95	22		10-20	58	47
20-50	93	41		20-50	32	43
50-100	83	85		> 50	11	49
> 100	69	204				
Gem.	74	13			50	39

Bronnen: Statistisches Jahrbuch 1966/67 en CBS-tellingen 1966

Ook uit tabel 7 blijkt dat in West-Duitsland op een groot deel van de bedrijven varkens worden gehouden en dat de betekenis van de varkenshouderij toeneemt naarmate de bedrijven groter worden.

Het aantal bedrijven waarop varkens worden gehouden neemt, evenals in Nederland, ieder jaar af. Tabel 8 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 8. AANTAL BEDRIJVEN MET VEE (1000 st.)

	Maand van telling	Gem. 1957/61	1962	1964	1966
Varkenshouders	maart	1495	1353	1257	1121
	juni	1734	1525	1444	1229
	sept.	1877	1658	1552	1335
	dec.	1806	1594	1457	1309
Rundveehouders	juni	1280	1198	1107	1029
	dec.	1286	1181	1092	1022
Pluimveehouders	dec.	2980	2458	2165	1905
Paardenhouders	dec.	492	377	284	203
Schapenhouders	juni	74	54	48	42
	dec.	71	52	45	43

Bron: Statistisches Jahrbuch 1966/67

Uit tabel 8 blijkt ook dat het aantal bedrijven met rundvee, pluimvee en schapen afneemt. Er is een streven naar bedrijfsvereenvoudiging waar te nemen.

Het is voorts opvallend dat het aantal producenten in de varkenshouderij (dat aan de produktie deelneemt), ieder jaar in de loop van het jaar toeneemt. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het grote aantal huisslachtingen.

3. Prijsverhoudingen

Een overzicht van de gemiddelde producentenprijzen wordt in tabel 9 gegeven.

Tabel 9. GEMIDDELDE PRODUCENTENPRIJZEN IN DM PER TON

Produkt	1958/59	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66
Tarwe	421	407	417	422	422	428	422
Rogge	387	362	375	389	386	390	386
Voergerst	374	370	375	398	383	392	390
Voerhaver	348	337	345	359	357	375	377
Cons. aardappelen	141	123	164	154	117	171	202
Suikerbieten	71	72	72	77	75	82	76
Roggestro	42	54	50	58	61	53	54
Slachtvee (levend gewicht)							
Runderen	1925	2004	2024	1922	2167	2456	2435
Varkens	2408	2408	2348	2383	2597	2353	2723
Melk	333	338	354	371	392	401	405
Eieren	3220	3258	3013	3321	3084	3099	3323

Opvallend zijn vooral de hoge graanprijzen. Wij hebben een poging gedaan om de prijs van voedergerst en varkens met elkaar te vergelijken. Globaal kunnen wij stellen dat de voederkosten per kg levend gewicht overeenkomen met de producentenprijs van 5 kg gerst. In Nederland was de prijs van slachtvarkens per kg levend gewicht ca. *f* 0,50 hoger dan de prijs van 5 kg gerst.

Voor West-Duitsland was het prijsverschil tussen 5 kg voedergerst en 1 kg slachtvarken (levend gewicht) als volgt:

1958/59 *f* 0,48
1960/61 *f* 0,50
1962/63 *f* 0,35
1964/65 *f* 0,35
1965/66 *f* 0,69

Deze prijsverhoudingen geven de indruk dat tussen 1960 en 1965 de rendabiliteit van de varkenshouderij, in zijn geheel gezien, (bij aangekocht krachtvoer) matig is geweest.

Een opvallend punt bij de bestudering van de Westduitse prijsverhoudingen is de lage biggenprijs.

Tabel 10. DE GEMIDDELDE NOTERINGEN VOOR BIGGEN TOT 20 KG WAS IN DM

Jaar	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966
Prijs per big	50,61	49,14	46,17	56,64	53,65	54,70	63,79

Door het hoge niveau van de graanprijzen heeft de Duitse varkenshouderij een geheel andere ontwikkeling gekend dan de Nederlandse. Dit verschil in ontwikkeling dateert al van het laatst van de vorige eeuw. Na de graan-

crisis van de tachtiger jaren heeft de Duitse landbouwpolitiek zich gericht op bescherming van de eigen landbouw door invoerrechten. Nederland daarentegen heeft zich opengesteld voor de wereldmarkt. Het gevolg hiervan was o.a. dat Nederland onder invloed van de Deense concurrentie op de baconmarkt gedwongen was veel aandacht aan de slachtkwaliteit te besteden.

In Duitsland is, tot voor enkele jaren, op een deel van de bedrijven het varken gebleven wat het vanouds geweest is: een verwerker van afvalprodukten. Hierin is in de laatste jaren een duidelijke verandering gekomen. In het zuiden van Duitsland wordt echter thans nog gesteld dat het mesten van varkens alleen rendabel te maken is als van aardappelen gebruik gemaakt kan worden.

Door de geringere afstand tot de invoerhavens heeft in het noordwesten van de Bondsrepubliek een sterkere ontwikkeling van de varkenshouderij op basis van aangekocht voer plaatsgehad. Maar ook in dit gebied wordt nog steeds het grondgebruik als de basis van het bedrijf gezien. Het is ons opgevallen dat bij de voedering van fokzeugen veel aandacht aan gras en ruwvoer wordt besteed. Een duidelijk verschilpunt met Nederland.

4. Huidige ontwikkeling van de bedrijven

Sinds 1 oktober 1967 verkeren de Duitse en de Nederlandse varkenshouderij onder dezelfde omstandigheden wat de prijsvorming betreft. De graanprijzen zijn in West-Duitsland gedaald, hetgeen tot gevolg heeft dat een aantal bedrijven die tot nu toe nog in staat waren aan het boerengezin een inkomen te verschaffen, plotseling te klein zijn geworden.

Er wordt door verschillende instituten bestudeerd hoe de veranderingen in de prijsverhoudingen die door de EEG zijn ontstaan, het beste opgevangen kunnen worden. In dit kader is er o.a. een dissertatie verschenen van dr. B. Lohmann getiteld: Kapitalintensive Produktionsverfahren der Schweinemast und -zucht und ihre wirtschaftlichen Einsatzbereiche. In deze studie wordt als uitgangspunt genomen dat varkenshouderij gecombineerd wordt met grondgebruik. Voor bedrijven beneden de 20 ha wordt van akkerbouw + varkenshouderij het beste resultaat verwacht. Koeien worden er niet meer gehouden dan nodig is om niet-scheurbaar grasland te benutten. Ook voor de grotere bedrijven (60 ha) kan uitbreiding van de melkveehouderij het verlies aan inkomen door de lagere graanprijzen niet goedmaken. Ook hier ligt het zwaartepunt bij akkerbouw en de varkenshouderij.

Deze conclusies sluiten aan bij wat we in de (Duitse) praktijk hebben gezien op de bedrijven met een sterke uitbreiding van de varkenshouderij. Bij de meeste van deze bedrijven wordt de cultuurgrond voor een belangrijk deel als bouwland gebruikt, gedeeltelijk als leverancier voor de grondstoffen voor de varkenshouderij.

Als bezwaar tegen gespecialiseerde, grondloze varkenshouderijbedrijven wordt door landbouwkundigen het prijsrisico genoemd, verder het probleem van de mestafvoer, het volledig aangewezen zijn op aangekocht voer, de grote investeringen en het ziekterisico.

Wij hebben de indruk gekregen dat hier een historisch gegroeide instelling t.o.v. het landbouwbedrijf mede de gedachte bepaalt. Men ziet in het landbouwbedrijf de van geslacht op geslacht vererfde boerenhoeve die in stand moet worden gehouden. Het Duitse erfrecht voor landbouwbedrijven heeft deze gedachte als achtergrond.

De ontwikkeling van de bedrijven kan verder nog geremd worden door de normen die gehanteerd worden bij de vrijstelling van de Gewerbesteuer. Wij hebben getracht hierover enkele informaties te verzamelen.

5. Invloed van de vrijstelling van "Gewerbesteuer"

In West-Duitsland wordt van een bedrijf "Gewerbesteuer" geheven; een soort "ondernemingsbelasting", die berekend wordt naar bruto-omzet en bedrijfskapitaal. Er is een vrijstellingsregeling voor landbouwbedrijven. De vraag is nu: Wat is een landbouwbedrijf en wat is industriële voortbrenging?

Om dit te kunnen vaststellen zijn er normen voor het aantal vee-eenheden (VE) dat maximaal op een bedrijf mag worden gehouden om voor de vrijstelling van Gewerbesteuer in aanmerking te komen. Deze normen zijn:

voor de eerste	5 ha	10 VE/ha
voor de volgende	5 ha	8 VE/ha
voor de volgende	10 ha	6 VE/ha
voor de volgende	20 ha	3 VE/ha
voor de meerdere oppervlakte		2 VE/ha

De omrekening van de veestapel op vee-eenheden vindt plaats volgens de volgende normen:

1 paard	= 1,10	VE	1 loper	= 0,06	VE
1 kalf	= 0,30	VE	1 fokzeug	= 0,33	VE
1 pink	= 0,70	VE	1 mestvarken	= 0,16	VE
1 koe	= 1,00	VE	1 leghen	= 0,02	VE
1 big	= 0,02	VE	1 braadkuiken	= 0,0017	VE

Het is duidelijk dat voor een bedrijf met een kleine oppervlakte cultuurgrond de kans het grootst is dat deze grens wordt overschreden. Een bedrijf van 5 ha mag tot 70 fokzeugen aanhouden; een bedrijf van 10 ha tot 130. Bij mestvarkens echter wordt de grens eerder bereikt.

Een bedrijf van 5 ha mag als landbouwbedrijf ongeveer 300 mestvarkens per jaar afleveren. Voor de volgende 5 ha komen er hier nog ongeveer 240 bij, zodat een bedrijf van 10 ha tot 540 mestvarkens per jaar kan gaan.

Gespecialiseerde, grondloze bedrijven in de varkenshouderij krijgen hierdoor weinig kans. De hoogte van de Gewerbesteuer is afhankelijk van de bruto-opbrengst, van het bedrijfskapitaal en van de tarieven van de desbetreffende gemeente. Globaal kan men stellen dat deze ongeveer 5 % van de bruto-opbrengst zal bedragen.

Bij toepassing van bovenstaande normen op de Nederlandse bedrijven zou een beperkt aantal bedrijven met zeugen boven deze normen uitkomen.

In West-Duitsland ondervindt de fokkerij op de landbouwbedrijven vermoedelijk nog betrekkelijk weinig beperkingen door deze normen. De aantallen dieren per bedrijf zijn er immers kleiner dan in Nederland.

Bij de mestvarkens is de kans groter dat bedrijven in hun ontwikkeling worden afgeremd. Er kan worden aangenomen dat in Nederland een vrij groot aantal bedrijven met hun aantallen mestvarkens boven de normen komt die hier gesteld zijn.

IV. ERZEUGERRINGE

Na het tot stand komen van het EEG-verdrag is de voorlichting op het gebied van de varkenshouderij met kracht ter hand genomen. Als doel werd gesteld: het fokken van een vleesvarken.

Er is ook meer aandacht gekomen voor de huisvesting, de voeding en de hygiëne.

De voorlichting is uitgebreid door het stichten van voorlichtingskernen. Deze werden aanvankelijk in sommige gebieden "Schweinekontrollringe" genoemd. De aandacht ging aanvankelijk sterk uit naar de mesterij. De werkwijze die bij de voorlichting aan mestbedrijven wordt gevolgd, komt sterk overeen met de Deense voorlichting. Toen bleek dat voor deze mestbedrijven de biggenvoorziening het belangrijkste knelpunt is, werd ook met de voorlichting aan biggenvermeerderaars begonnen. In een artikel van dr. Kl. Trog (Kiel) in Der Tierzüchter van 5 december 1966 wordt gesteld dat de voorlichtingsdienst de varkensmesterij sterk stimuleert. Ook door de daling van de graanprijzen is een grotere belangstelling voor mestvarkens te verwachten, vooral op grote akkerbouwbedrijven. De ontwikkeling naar grotere eenheden is bij de mestvarkens veel sterker dan in de fokkerij. Men kan niet verwachten dat de biggenfokkers uit zichzelf tot een groot opgezette voorlichtingsorganisatie zullen komen. De eenheden zijn daarvoor te klein. Dr. Trog wijst in dit artikel op de noodzakelijkheid om in de fokkerij tot een sterke uitbreiding van de voorlichting te komen, waarbij in het bijzonder de classificatie van de biggen aandacht verdient.

1. Organisatie van een Erzeugerring

Een Erzeugerring is een vereniging van varkenshouders die tot doel heeft door middel van voorlichting een doelmatige produktie van varkensvlees te bevorderen. De omvang is veelal zodanig dat één voorlichter er een volledige dagtaak in vindt. Het aantal aangesloten bedrijven varieert van 50 tot 100.

De plaatselijke Erzeugerringe kunnen samengaan in een groter verband. Veelal gebeurt dit in samenwerking met de Landwirtschaftskammer in het desbetreffende gebied die een veeteeltdeskundige voor de coördinatie van het werk beschikbaar stelt.

In de laatste jaren is 25 % van de kosten van de ring door de Bondsregering betaald (Grüne Plan). De verschillende "Länder" geven soms daarnaast nog een subsidie. In Nordrhein-Westfalen wordt geen subsidie gegeven. In Neder-Saksen echter wordt een bijdrage gegeven die (met de bijdrage uit het Grüne Plan) reikt tot 75 % van de kosten.

Wij kunnen stellen dat de deelnemers aan de Erzeugerringe 25-75 % van de kosten zelf dragen. De bijdrage uit het Grüne Plan per 1 januari 1968 vervalt. De subsidie van de Länder kan blijven bestaan. Dit geeft, vooral de ringen in Nordrhein-Westfalen een aantal problemen wat de financiering betreft.

De grote verschillen in de overheidsbijdragen die men ontvangt, hebben grote verschillen in de tarieven voor de deelnemers tot gevolg. In de Erzeugerring Münsterland (Nordrhein-Westfalen) waren de bijdragen van de leden:

2,50 DM per mestvarken
6,-- DM per fokzeug 1)
1,-- DM per gecontroleerde big

In Sleeswijk-Holstein waren de tarieven belangrijk lager nl. 1,20 DM per gecontroleerd mestvarken en 4 DM per gecontroleerde worp. Bovendien een vaste bijdrage van 5 DM per bedrijf. Bij grote aantallen zijn de tarieven lager.

In Neder-Saksen waren de bijdragen van de leden ongeveer 2,50 DM per mestvarken en 3,50 DM per fokzeug. Bij het vaststellen van de bijdragen werd met de oppervlakte van de bedrijven rekening gehouden.

1) In de ring Münsterland werd door de ring voor iedere zeug een plastiek halsband beschikbaar gesteld. Hierop was een volgnummer aangebracht. Dit leek ons een goed bruikbaar doch vrij duur herkenningsteken.

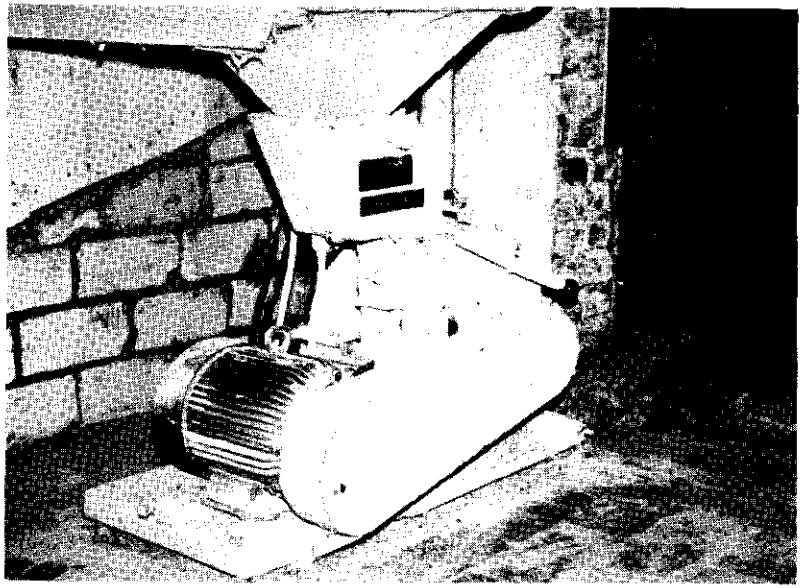

5. Op veel bedrijven komen inrichtingen voor om te malen en te mengen

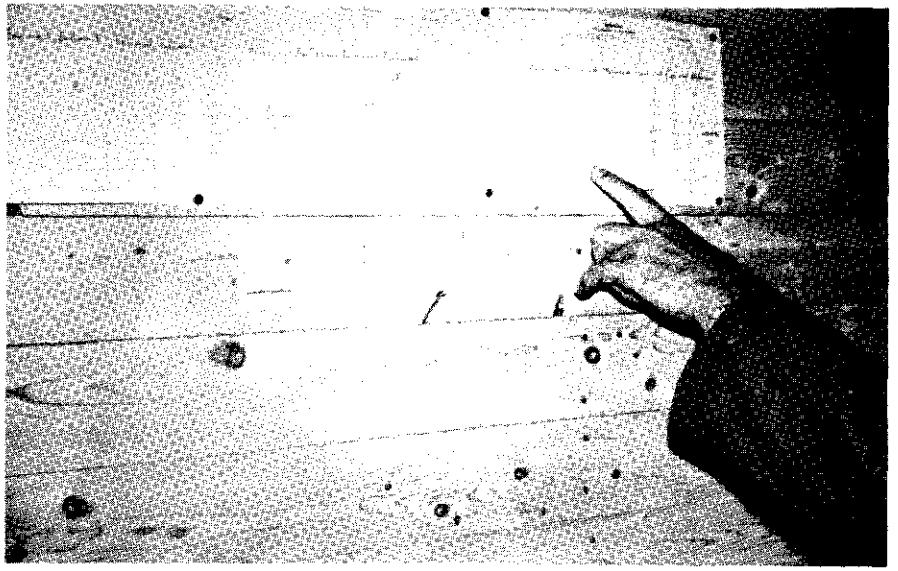

6. De voorlichter van een Erzeugerring besteedt veel aandacht aan de berekening van mengsels en de advisering van rantsoenen

7. Het herkennen van de fokzeugen is een probleem. In de Erzeugerring Münsterland worden hiervoor plastic halsbanden beschikbaar gesteld

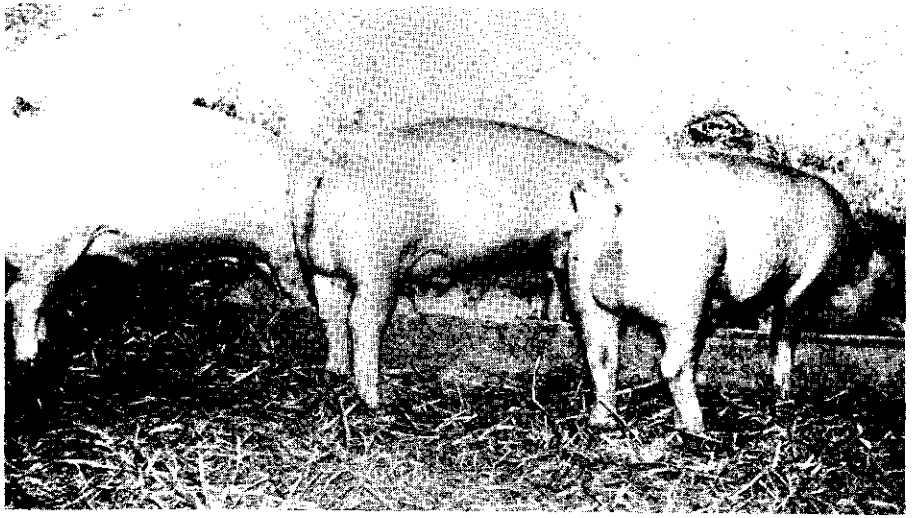

8. Door de aankoop van goed fokmateriaal wordt in de Erzeugerringe de slachtkwaliteit verbeterd

2. Toegepaste werkwijze

Bij de voorlichting op de bedrijven met mestvarkens wordt aan het wegen van de dieren veel waarde gehecht. Omdat in veel gevallen op de bedrijven geen weegapparatuur aanwezig is, worden de voorlichters uitgerust met een auto plus aanhanger waarop een weegschaal wordt meegenomen. Ook zijn er ringen waar de voorlichter een bestelwagen tot zijn beschikking heeft, waarin overdwars een weegschaal is geplaatst, zodat de varkens dóór de bestelwagen over de weegschaal kunnen worden gedreven.

Op grond van de genoteerde gewichten worden de rantsoenen vastgesteld. Er wordt iedere vier weken gewogen.

Een belangrijke activiteit van de ringvoorlichter is het adviseren van voedersamenstellingen. Veelal wordt een eiwitkern aangekocht die wordt gemengd met eigen graanmeel en/of met aangekocht maismeel, tapiocameel enz.

Het financiële resultaat van een koppel mestvarkens wordt berekend en van deze gegevens worden overzichten gemaakt die met de leden worden besproken.

In Sleeswijk-Holstein (Landwirtschaftskammer te Kiel) worden de verkregen gegevens op ponskaarten overgebracht. Het ligt in de bedoeling om door mechanische verwerking van deze gegevens er zoveel mogelijk richtlijnen voor de voorlichting uit te halen.

Bij de bedrijven met fokzeugen ligt het zwaartepunt in de voorlichting op een snelle omschakeling op een vleesvarken-type. De voorlichters worden veelal betrokken bij de aankoop van fokmateriaal. Ze kunnen daarbij een vrij grote invloed uitoefenen doordat de leden van de ring "premie-biggen" kunnen verkopen. De beoordeling of de biggen aan de eisen voldoen, is een van de belangrijkste taken van de voorlichter. Hij zal daarbij letten op het type van de biggen en van de zeug en de beer, op de gezondheid van de biggen en op de ontwikkeling. De premie-biggen worden van een oormerk voorzien en kunnen veelal 3 tot 5 DM boven de gemiddelde notering worden verkocht. Over het algemeen wordt 50-85 % van de biggen als premiebiggen verkocht. Op het bedrijf van de heer Artmann te Leer-Ostendorf werd 90 % van de biggen gemerkt.

Het is voor een lid van de ring dus zeer belangrijk dat hij ervoor zorgt dat zijn zeugen aan de gestelde eisen voldoen.

De voorlichter verzamelt verder gegevens over de worpgrootte, het voederverbruik en de rantsoenen; verder geeft hij adviezen omtrent stallenbouw enz.

Bij de handel in biggen treedt het bestuur van de ring regelend op. Bij de Erzeugerring Münsterland heeft men hiervoor een zeer eenvoudige regeling getroffen. Er is nl. een contract gesloten met een biggenhandelaar waarbij deze op zich neemt de biggenhandel tussen de leden te verzorgen. De handelaar kan zelf de biggenprijs vaststellen, maar hij moet er rekening mede houden dat hij zowel de fokker als de mester tevreden moet stellen. De marge is echter door het bestuur van de ring bepaald en deze bedraagt in dit geval 1 DM beloning voor de handelaar, 3 DM vervoerkosten en 1 DM voor de kas van de Erzeugerring. De biggenhandelaar draagt dus een belangrijk deel bij in de inning van de bijdrage die de fokker aan de Erzeugerring moet betalen. Men vindt het van belang dat de heffing op deze pijnloze wijze kan plaatshebben. Men is er niet zeker van alle leden te kunnen behouden als de kosten stijgen door het wegvallen van de subsidies. Doordat het bestuur van de Erzeugerring dit contract met de handelaar ieder ogenblik kan beëindigen, staat de handelaar voldoende onder controle. Het komt ook voor dat de voorlichter bemiddeling verleent bij de biggenvoorziening. Als prijs wordt dan aangehouden de notering per kg van enkele belangrijke markten verhoogd met een toeslag voor de kwaliteit.

De hierboven genoemde activiteiten zijn bij de instelling van Erzeugerringe als taak gesteld aan de voorlichter. Bij de totstandkoming werd uit-

drukkelijk gesteld dat de voorlichter zich afzijdig moet houden van commerciële activiteiten. Dit is begrijpelijk omdat het salaris van de voorlichters voor een belangrijk deel uit algemene middelen wordt betaald.

In Sleeswijk-Holstein, waar het landbouwverenigingsleven vrij sterk is ontwikkeld, komt deze opzet nog vrijwel ongewijzigd voor. Wij hebben echter de indruk gekregen dat er in Neder-Saksen en in Nordrhein-Westfalen wel de behoefte bestaat om de Erzeugerring ook bij de aankoop van veevoer en de afzet van slachtvarkens te betrekken. In Neder-Saksen komt het wel voor dat de voorzitter van een ring de gezamenlijke aankoop van voedermiddelen voor een aantal leden organiseert.

In Nordrhein-Westfalen, waar de Erzeugerringe in 1967 al voor een belangrijk deel en in 1968 geheel op eigen benen staan, gaan de activiteiten veel sterker in commerciële richting. Hier wordt door het bestuur van de ring bemiddeld voor het afsluiten van prijscontracten tussen leden en slachterijen en er wordt gezamenlijk veevoer aangekocht.

In de Erzeugerring Münsterland wordt gesteld dat het voor het, geheel op eigen kracht, voortbestaan van de ring noodzakelijk is om ook commerciële activiteiten te ontplooien.

3. Aantal deelnemende bedrijven

In 1966 was het aantal deelnemende bedrijven en het aantal gecontroleerde varkens als volgt, zie tabel 11.

Tabel 11. OVERZICHT VAN DE ERZEUGERRINGE IN 1966

Land	Aantal bedrijven met			Aantal dieren		Gemiddeld per bedrijf	
	Mest-varkens	Fok-varkens	Totaal	Mest-varkens (afgemest)	Fok-zeugen	Mest-varkens (afl.p. jaar)	Fok-zeugen
Weser-Ems	826	856	1456[1)]	101719	8500	120	10
Hannover	1003	515	1518	147982	6641	147	12,5
Westf.-Lippe	2031	366	2397	214148	5041	150	13
Hess.-Nass.	437	791	907[1)]	35633	4503	81,5	5,7
Kurhessen	438	234	672	21348	1503	49	6,4
Rheinland	131	785	916	17655	6000	141	7,6
Rhld.-Pfalz.	758	499	1257	32235	2668	37,5	5,4
Bad.-Württ.	1514	1438	2952	79934	8855	58	6,2
Bayern	4414	1588	6002	112271	12253	25,4	7,7
Schleswig-Holstein	174	162	303[1)]	42600	3090	250	19
Totaal	11726	7234	18380	805525	59054	68	8,3

1) Vele bedrijven hebben fok- en mestvarkens

Bron: Ergebnisse der Schweinezucht- und Mastleistungsprüfungen 1966

Opvallend is het grote verschil in aantal varkens per bedrijf. De Erzeugerringe in Sleeswijk-Holstein werken relatief voordelig door de grotere aantallen varkens per bedrijf.

Het aantal Erzeugerringe en het aantal deelnemende bedrijven is in enkele jaren sterk toegenomen.

Tabel 12. ONTWIKKELING VAN DE ERZEUGERRINGE

Jaar	Aantal Erzeugerringe	Aantal bedrijven	Aantal	
			Verkochte mestvarkens	Gecontroleerde worpen
1963	105	8947	244 855	26 396
1964	173	14196	467 115	59 303
1965	195	17867	671 390	82 715

Bron: zie tabel 3

Er heeft een snelle uitbreiding plaatsgehad van de voorlichting omtrent de varkenshouderij. Toch wordt nog maar een klein percentage van alle varkenshouders door deze voorlichting bereikt.

Globaal kan men stellen dat 4-5 % van alle varkens wordt gehouden op bedrijven die bij een ring zijn aangesloten.

V. FOKKERIJ EN SLACHTKWALITEIT

1. Algemeen

De Duitse varkensfokkerij wordt beïnvloed door de Bondsregering, de Deutsche Landwirtschaftsgesellschaft en de Arbeitsgemeinschaft Deutscher Tierzüchter e.v.

De Westduitse regering oefent een zeer grote invloed uit middels de wet op de fokkerij van landbouw-huisdieren (Tierzuchtgesetz). Deze wet zegt onder meer, dat alle vaderdieren van Rijkswege gekeurd dienen te zijn. Het toezicht op de uitvoering van deze keuringen is opgedragen aan de Körämter van de Landwirtschaftskammern. De Landwirtschaftskammern staan via de overkoepelende organisatie "Verband der Landwirtschaftskammern", onder het Landwirtschaftsministerium van de Landen. Dit Landwirtschaftsministerium staat in contact met de Abteilung Landwirtschaftsliche Erzeugung van het Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten.
De aktiviteiten van de Rijksoverheid blijken uit volgend overzicht:

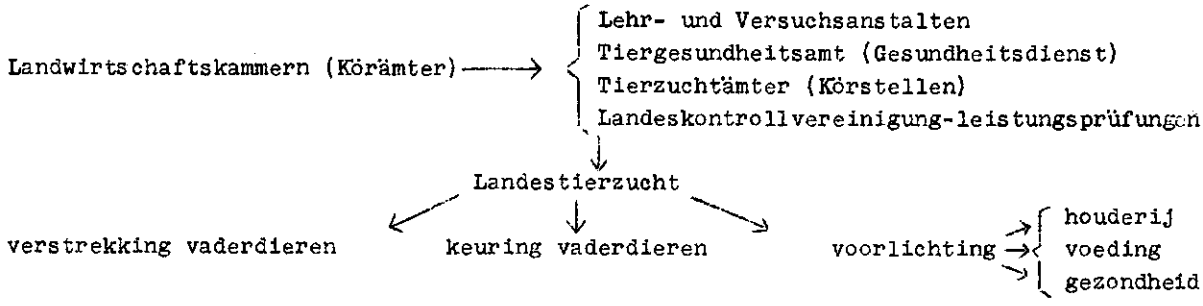

Het bedrijfsleven beïnvloedt de varkensfokkerij via:

a. Arbeitsgemeinschaft Deutscher Schweinezüchter (ADS). Dit is de overkoepelende organisatie van de varkensstamboeken en dientengevolge vergelijkbaar met het Centraal Bureau voor de Varkensfokkerij in Nederland. De ADS is vertegenwoordigd in de overkoepelende algemene fokkerij organisatie, nl. de Arbeitsgemeinschaft Deutscher Tierzüchter. De ADS heeft commissies voor:
   - voorlichting varkensfokkerij en -houderij
   - rassen
   - selectiemesterij-onderzoek
   - fokproduktie-onderzoek (Zuchtleistungsprüfungen)
   - Schweineleistungsbuch SL

   De ADS behartigt de belangen van stamboeken in binnen- en buitenland en bespreekt als contactorganisatie de belangrijke problemen als Tierzuchtgesetz, selectiemesterij-onderzoek enz. met de Rijksoverheid.
b. Deutsche Landwirtschaftsgesellschaft (DLG). De Deutsche Landwirtschaftsgesellschaft (DLG) heeft naast een afdeling Tentoonstellingen en een afdeling "Voeder en Groenland" een Hoofdcommissie Dieren. In deze hoofdcommissie is een varkensfokkerijcommissie die zich o.a. bezighoudt met het controleren van de stamboeken en de fokbedrijven. De varkensfokkerijcommissie speelt ook een belangrijke rol bij het erkennen van een nieuw stamboek.

De stamboeken worden geleid door een Geschäftsführer (directeur) bijgestaan door inspecteurs. De belangrijkste activiteiten van de stamboeken zijn:

a. erkenning, controle en voorlichting van fokbedrijven
b. centrale stamboekvoering
c. doelgerichte fokkerij (fok- en selectie-onderzoek, kwaliteit en gezondheid)
d. maatregelen t.b.v. de algemene varkensfokkerij

Bij dit laatste kan gedacht worden aan:
- organiseren van de keuring en de openbare verkoop van fokmateriaal die maandelijks plaatsvinden,
- voorlichting betreffende fokkerij en houderij,
- voorlichting betreffende de eisen van de markten.

Bij een erkenning van een nieuw varkensstamboek gaat men als volgt te werk. De Arbeitsgemeinschaft Deutscher Schweinezüchter ontvangt een aanvraag van een groep fokkers, welke over willen gaan tot het oprichten van een stamboek. De ADS geeft de groepering allerlei instructies en wanneer gedacht wordt dat de groepering aan de eisen heeft voldaan, stelt de ADS het Ministerium für Landwirtschaft und Forsten voor tot erkenning over te gaan. De varkensfokkerijcommissie van de DLG verricht bij het op te richten stamboek een zeer grondige controle naar de wijze van stamboekvoering enz. Zijn uit deze controle geen onjuistheden gebleken, dan kan het Bundesministerium overgaan tot officiële erkenning van het nieuwe stamboek.

2. Stamboekfokkerij

In de Bondsrepubliek waren in 1966 31 varkensstamboeken, die in totaal 6798 gewone stamboekleden hadden. Naast deze gewone leden kent men ook persoonlijke, buitengewone en ereleden, terwijl voorts verenigingen, coöperaties e.d. als lid worden toegelaten. In totaal werden 4859 beren en 24989 zeugen ingeschreven.[1] De fokbedrijven zijn allen erkend. Alleen van erkende fokbedrijven mag fokmateriaal worden verkocht via de officiële Versteigerungen. Om officieel te worden erkend, moet het fokbedrijf voldaan hebben aan de volgende voorwaarden:
1. minimaal 2 jaar gedaan hebben aan produktie-onderzoek en systematische fokkerij volgens richtlijnen van het stamboek,
2. de varkensstapel moet voldoen aan de aan stamboekdieren te stellen eisen inzake afstamming, gezondheid, uniformiteit, type en produktie,
3. op het bedrijf mogen alleen stamboekdieren van een ras aanwezig zijn,
4. de bedrijfsvoering als geheel (huisvesting, voedering, inzicht in de fokkerij) moet zodanig zijn, dat een succesrijke fokkerij gewaarborgd is,
5. de stamboekbedrijven moeten onder toezicht van de gezondheidsdienst staan.

Na de erkenning als fokbedrijf wordt in het algemeen een jaar proefperiode vereist, voordat fokmateriaal, in het bijzonder beren, mag worden verkocht. Een schorsing als fokbedrijf vindt plaats indien aan bovenstaande voorwaarden niet meer wordt voldaan. Bij kleine onregelmatigheden van een fokbedrijf tegen de stamboekbepalingen wordt een boete, of een verkoopsverbod van fokmateriaal opgelegd.

3. Varkensrassen

Getuige tabel 13 is het Deutsches Veredeltes Landschwein verreweg het belangrijkste ras.

Tabel 13. ONTWIKKELING EN VERDELING VAN DE STAMBOEKDIEREN NAAR RAS (%)

	1952	1956	1960	1964	1966
Deutsches vered. Landschwein	64,7	74,8	86,5	90,8	93,6
Angler Sattelschwein	15,6	8,3	5,1	4,6	2,3
Schwäbisch-Hällisches Schwein	10,4	9,8	4,8	1,9	1,0
Deutsches weisses Edelschwein	5,5	4,6	2,5	1,7	1,5
Deutsches Weideschwein	1,8	1,4	0,5	0,4	0,2
Rotbuntes Schwein	-	0,4	0,1	0,2	0,15
Pietrain Schwein	-	-	-	0,4	1,2
Andere rassen	2,0	0,7	0,5	-	-

1) *Ergebnisse der Schweine-, Zucht- und Mastleistungsprüfungen 1966*

Deze zeer sterke vooruitgang heeft plaatsgevonden ten koste van alle andere Duitse rassen, doch speciaal van de Angler Sattel en de Schwäbisch-Hällisch varkens. Het aantal Duitse GY-varkens (Deutsches weisses Edelschwein) loopt ook terug en kan zich slechts met moeite handhaven. Het Piètrain ras is in opkomst. Het ras wordt ten dele gebruikt voor zuivere teelt, doch wordt momenteel ook gebruikt om te kruisen met de Angler Sattel.

De sterke toename van de Landvarkens is een gevolg van de grote verandering in de fokrichting. Het doel van de Duitse varkensfokkerij is het leveren van varkens met zeer veel vlees en zeer weinig spek. Dit ondanks het feit dat men in Duitsland grote hoeveelheden vet kan gebruiken in de worstindustrie. Men is evenwel van mening dat deze hoeveelheden vet en spek op een veel goedkopere wijze geleverd kunnen worden door Nederland en Denemarken, welke landen een zeer groot overschot bezitten aan deze produkten.

Zowel in de Duitse Landvarken- als in de Yorkshire-fokkerij werd en wordt veel gebruik gemaakt van uit Nederland geïmporteerde beren. Zo waren van de 16 beren die in de hoogste waarderingsklasse (I) op de 979e Zuchtschwein Versteigerung te Münster van het Schweinezüchterverband Westfalen-Lippe e.v. waren ingedeeld,vier beren een zoon van de uit Nederland geïmporteerde beer Muck 9300 (V. Nestor 14719 Gld. en M. Mannie 65494 Gld.). Van de overige 12 beren hadden 7 beren de genoemde beer Muck tot grootvader nl. viermaal via de vader en driemaal via de moeder.

Door ons werden vijf fokbedrijven bezocht, en wel drie landvarken-fokbedrijven en twee Yorkshire fokbedrijven.

Op het eerste landvarken-fokbedrijf (Schwermann St. Mauritz) werden enkele jaren geleden ook geïmporteerde beren uit Nederland gebruikt. De laatste paar jaren had de fokker evenwel Belgische Landvarkens geïmporteerd. De kwaliteit van de zeugenstapel is zonder meer goed te noemen. De beren vertoonden een zeer grote vlezigheid. De ontwikkeling en de afwerking (hellend kruis, wat losse schouder, iets Franse stand in de voorbenen) hadden we graag iets beter gezien. Een van de beren die uit België geïmporteerd was, vertoonde op de kleur na een grote gelijkenis met beren van het Piètrain ras. Op een vermeerderingsbedrijf (Artmann, Leer-Ostendorf) zagen we een beer die door Schwermann was gefokt. Deze beer had een uit België geïmporteerde beer tot vader. De nafok van deze beer en de op dat bedrijf aanwezige zeugenstapel (die waarschijnlijk afstamden van het bonte varkensras, dat vroeger in die buurt werd gehouden) leverde nogal wat zwartbonte biggen op.

Het tweede landvarken-fokbedrijf (Hüggelmeyer Bad Rothenfelde) had een zestal op nakomelingen onderzochte zeugen. De beer die we op dit bedrijf zagen, had een goede afstamming (gefokt in het fokgebied Hoya) en goede selectiemesterijgegevens. Het type zowel als het beenwerk vermochten ons niet te imponeren. We hadden de indruk dat in dit gebied nog weinig werd geïmporteerd in tegenstelling tot Schleswig-Holstein. Wij bezochten daar het fokbedrijf van Druben te Lasbek. Op dit bedrijf troffen wij zowel geïmporteerde NL-zeugen als -beren aan. Dit kwalitatief zeer goede bedrijf verkocht jaarlijks circa 80 beren via de Versteigerung. Zowel de zeugen als de beren op dit bedrijf hadden een best bespierde bovenbouw en zeer zware hammen. De dieren waren in het algemeen wat laag gesteld.

Op de beide GY-fokbedrijven in Ammerland die wij bezochten waren eveneens goede dieren te zien. Deze bedrijven waren onder meer op ons bezoekprogramma geplaatst om na te kunnen gaan of in dit gebied fokdieren aanwezig zouden zijn, die zouden kunnen dienen als bloedverversing voor de Nederlandse GY-fokkerij. Gebleken is evenwel dat de huidige fokkerij voor het grootste deel is gebaseerd op fokdieren die uit Nederland werden geïmporteerd. De beide bedrijven die wij bezochten hadden zeer goede selectiemesterijgegevens en behaalden op een Nationale slachtvee-tentoonstelling zeer hoge prijzen. De beren die op de Ammerländer Versteigerung voor hoge prijzen werden verkocht, vonden hun weg door geheel Duitsland, waar ze voor een belangrijk deel (zo werd medegedeeld) worden gebruikt voor kruisingen.

4. Fokdoel

In Ergebnisse der Schweine-Zucht und Mastleistungsprüfungen 1962 wordt over het fokdoel het volgende geschreven:
De fokkerij is in de eerste plaats gebaseerd op de resultaten van het biggen produktie- en selectiemesterij-onderzoek.
De beoordeling van type en exterieur wordt daarbij niet verwaarloosd, omdat deze voor de beoordeling van de constitutie en daarmee van de gezondheidstoestand, maar ook voor de slachtkwaliteitsbeoordeling, op de markten een belangrijke rol spelen. Een zinvolle combinatie van de praktijkervaringen met de gegevens van de moderne erfelijkheidsleer zal naar succes leiden. Hiertoe dienen in de eerste plaats de resultaten van het veelzijdige produktie-onderzoek. De varkensfokkerij heeft het "Deutsche Fleischschwein" tot fokdoel gekozen, welk doel in enge samenwerking met de wetenschap van de be- en verwerking en de marktorganisaties tot stand is gekomen.

Naast de wensen van de markt speelt ook de bedrijfseconomische zijde een belangrijke rol. Hiertoe behoren vruchtbaarheid en opfokprestatie, voederverbruik, weerstandsvermogen tegen uitwendige invloeden (constitutie en gezondheid). Naast de vlees/vetverhouding dient de kwaliteit van het vlees en van het vet (spierdegeneratie en deformatie) en de verdeling van het vlees en vet (slight of lean) enz. niet over het hoofd gezien te worden.

Voor het bereiken van dit doel zijn de volgende punten belangrijk:

a. exterieur

De fokzeugen worden in Duitsland niet gekeurd, maar in het stamboek opgenomen. De stamboekopname van de zeugen geschiedt door een ambtenaar van het varkensstamboek. De stamboekopname van beren vindt plaats bij de van overheidswege plaatsvindende keuringen die aan de Versteigerungen vooraf gaan door een commissie van het betreffende stamboek of (bij wijze van uitzondering) bij de fokkers zelf. Het is ons gebleken dat men in Duitsland in sterke mate let op de bespiering in de bovenbouw en in de hammen. Voorts houdt men sterk rekening met de kwaliteit van het beenwerk en het aantal spenen (minimaal 2 x 7).

Bij de waardering van de varkens wordt zo goed mogelijk getracht de gebruikswaarde te benaderen. Er wordt minder aandacht besteed aan ontwikkeling, vorm en aansluiting van de voorhand. Er wordt een naar ons gevoel overdreven hoge waarde toegekend aan het profiel van de kop. Een ingedeukte profiellijn zou volgens de Geschäftsführer voor Schlewig-Holstein wijzen op de vatbaarheid voor atrofische rhinitis. Naar ons idee lieten de hoogtematen van de varkens in een aantal gevallen te wensen over.

b. produktiecontrole

Binnen drie dagen na de geboorte moet de fokker worpdatum, ouders van de worp en aantal geboren biggen (verdeeld in levend en doodgeboren) opgeven aan het Landeskontrollverband van de Landwirtschaftskammer. Op de leeftijd van de biggen van 4 weken wordt door een controleur (in het algemeen iemand van de melkcontroledienst), de grootte en het gewicht van de toom vastgelegd. De biggen worden dan tevens van een oormerk voorzien. De gegevens worden doorgezonden naar het stamboek en in het fokboek van de fokker ingeschreven.
Het 28-dagengewicht wordt niet alleen gezien als het kenmerk voor de melkrijkheid (bijvoedering), maar ook als indicatie voor groeizaamheid en gezondheid van de biggen.

In grote bedrijven wordt daarnaast het gewicht op 56 dagen vastgesteld. Voor de tomen die zullen worden ingezonden naar de selectiemesterij, is het vaststellen van dit gewicht een vereiste.

Bij de voorlichting van de stamboekbedrijven wordt in sterke mate de nadruk gelegd op een verhoging van de produktie van de zeugenstapel. Zo geldt voor de inschrijving van zeugen en beren, de eis, dat ze zelf en de voorouders

in twee generaties aan minimale eisen t.a.v. fokproduktie moeten voldoen. De eerste worp moet voor de leeftijd van 15 maanden zijn geboren en de tussenworptijd mag niet groter zijn dan 210 dagen. In het boekjaar 1965/66 leverden 24947 stamboekzeugen, die het gehele jaar in controle waren geweest, 48567 worpen, hetgeen betekent dat iedere zeug gemiddeld 1,98 worpen ter wereld heeft gebracht. De zeer goede vooruitgang in de produktiviteit van de Landvarken-zeugen blijkt uit tabel 14.

Tabel 14. ONTWIKKELING FOKPRESTATIE-ONDERZOEK ZEUGEN (Landvarken)

Jaar	Aantal worpen	Tussen-worp-tijd	Worpen per jaar	Geb. biggen per jaar	Gesp. biggen per jaar	Geb. biggen per worp	Gesp. biggen per worp	Worp gew. 28 d.	Biggen verlies
1950/51	32655	186	1,9	20,5	17,2	10,7	9,0	68,7	16,1
1953/54	26891	189	1,9	21,3	17,1	10,9	9,0	67,1	17,4
1956/57	30314	186	1,9	21,4	18,0	11,0	9,2	69,9	16,0
1959/60	36934	184	1,9	21,5	18,2	11,0	9,3	71,4	15,5
1962/63	41881	185	1,97	22,2	19,1	11,2	9,7	75,4	13,8
1965/66	45673	184	1,98	22,2	19,4	11,3	9,8	77,9	12,8

Opvallend is de lage tussenworpafstand en daardoor het hoge aantal worpen per jaar. Deze cijfers zijn mogelijk gemaakt doordat doorgaans de biggen reeds op 5 à 6-weekse leeftijd worden gespeend. De dieren met de hoogste worp en jaarproduktie worden per stamboek jaarlijks gepubliceerd. Niet alleen de jaarproduktie is belangrijk, ook aan de produkties over meerdere worpen wordt grote waarde toegekend. Men kent voor de registratie van de produktieve dieren het Deutsche Schweineleistungsbuch. Dit boek kent vier afdelingen nl.:

- de afdeling Z (Zuchtleistungen). In deze afdeling worden die zeugen ingeschreven die als gemiddelde van vijf worpen (tussenworptijd maximaal 210 dagen; 1e worp vóór 15 maanden) tien biggen hebben geworpen en negen hebben grootgebracht. Het 28-dagengewicht moet minstens 60 kg zijn.
- de afdeling ZE (Zuchtelite Leistungen). Hierin worden de zeugen ingeschreven die minimaal 100 biggen hebben grootgebracht en waarvan de gemiddelde worpgrootte minimaal negen geworpen en acht grootgebrachte biggen is. Het 28-dagengewicht gemiddeld moet minimaal 55 kg bedragen. De kleinste worp mag niet kleiner dan zeven geboren en zes grootgebrachte biggen zijn.
- de afdeling E-beren. In deze afdeling worden de beren opgenomen, waarvan vijf dochters in het Schweineleistungsbuch zijn ingeschreven.
- de afdeling MS-beren. In deze afdeling worden de beren vermeld wier nakomelingen op de selectiemesterij een slachtkwaliteit, groei en voederverbruik bezitten die aan bepaalde normen blijken te voldoen.

In 1965/66 waren in totaal 1980 dieren in het Schweine-leistungsbuch ingeschreven. De verdeling over de afdelingen was als volgt:
ZE-zeugen 82, Z-zeugen 1566, E-beren 36 en MS-beren 296.

c. gezondheidstoestand

Alle fokbedrijven moeten lid van de gezondheidsdienst zijn. Deze gezondheidsdienst is ondergebracht bij de Landwirtschaftskammern. De gezondheidsdienst oefent strenge controle uit op de gezondheidstoestand op de bedrijven. Wil een fokker met fokmateriaal naar een Versteigerung, dan zal eerst de gezondheidsdienst het bedrijf en de in te zenden dieren moeten controleren. Ook wordt hierbij gelet op afwijkingen van de constitutie en op erfelijke gebreken.

d. selectiemesterij-onderzoek

In West-Duitsland vindt dit onderzoek plaats op 12 selectiemesterijen met individuele voedering met een totale capaciteit van 5668 hokken (Ergebnisse der Schweine-, Zucht und Mastleistungsprüfungen 1962).

In totaal werden in 1966 3705 groepen getest; er werden 14334 varkens afgemest.

Evenals dat in Nederland het geval is, worden twee zeugen en twee borgen uit tomen van combinaties van veelbelovende zeugen en beren ingelegd op de selectiemesterij. De groepen worden door het betreffende stamboek uitgekozen, waarbij rekening wordt gehouden met de afstamming, produktie van de moeder, de gezondheid en de uniformiteit van de biggen. Een beer geldt als te zijn getest, indien minstens drie groepen zijn getest. Voor een zeug is dit aantal minstens 1. Het inzenden kan geschieden uit elke worp, waarbij inzending uit de 1e worp de voorkeur verdient.

De mestperiode is voor de meeste mesterijen van 40-110 kg. Op een paar selectiemesterijen in Zuid-Duitsland, nl. Forchheim, Schwarzenau en Grub, worden de selectievarkens van 30 tot 100 kg gehouden. Het selectiemesterij-onderzoek vindt op alle mesterijen op een uniforme wijze plaats en wel volgens "Grundregel für die Durchführung von Mastleistungsprüfungen in der Schweinezucht. Deze "Grundregel" werd door de DLG in overleg met de Rijksoverheid uitgevaardigd. De richtlijnen werden door een Curatorium van de Arbeitsgemeinschaft Deutscher Schweinezüchter e.v. (het "Arbeitsausschutz für Mastleistungsprüfungen) gemaakt. In dit Arbeitsausschutz hebben vertegenwoordigers van de Rijksoverheid, wetenschap, fokkers en fokkers-organisaties, vleeswarenindustrie, grossierderij, selectiemesterij en DLG-zitting (vergelijkbaar met de Commissie van Overleg voor de Varkenshouderij tevens belast met het toezicht op de selectiemesterijen in Nederland).

Het onderzoek op de selectiemesterij heeft evenals in Nederland twee kanten nl.

a. het onderzoek naar de mesteigenschappen
b. het onderzoek naar de slachtkwaliteit

Een belangrijk kengetal voor de mesterij is naast het voederverbruik per kg groei en de gemiddelde groei, de leeftijd van het varken bij het slachten. Voor wat betreft het onderzoek naar de slachtkwaliteit worden als belangrijkste kengetallen genoemd: de lichaamslengte (voorkant schaambeen tot onderste rand 1e halswervel), rugspekdikte (op vijf plaatsen gemeten), de oppervlakte van de rugspier en de oppervlakte van het erop liggende spek (beide bepaald op doorsnee van de rug tussen de 13e en de 14e rib) en de vlees/vet verhouding (opp./vlees opp./spek).

Dat er goede vooruitgang is geboekt valt af te lezen uit tabel 15 (als voorbeeld werd gekozen het Deutsches veredeltes Landschwein 40-110 kg).

Tabel 15. RESULTATEN OP DE SELECTIEMESTERIJEN

Jaar	Aantal groepen	Leeft. eind-gew.	Groei per dag	Voeder verbr.	Lengte	Rug-spek-dikte	Rug-spier-opp.	Spek-opp.	Vlees/ vet = 1
1952/53	514	203	733	3,82	96,0	4,7	-	-	-
1958	1319	204	718	3,60	94,8	4,6	29,7	47,0	1,64
1960	994	203	710	3,49	95,9	4,2	30,1	40,0	1,36
1962	1689	206	717	3,39	100,0	3,6	32,1	33,0	1,05
1964	2279	199	750	3,20	102,2	3,4	33,2	30,2	0,93
1966	2244	195	761	3,14	102,4	3,3	34,7	28,4	0,84

Bron: zie tabel 3

Naast deze objectief vast te stellen eigenschappen worden de varkens ook subjectief beoordeeld. Deze subjectieve beoordeling vindt zowel plaats bij het levende, als bij het geslachte dier. Bij de beoordeling worden al naar de waarde van het betrokken onderdeel punten toegekend.

In het proefjaar 1967 is bij de slachtkwaliteit de beoordeling van de vleeskwaliteit toegevoegd, d.m.v. een foto-elektrische kleurhelderheidsmeter. Proefsgewijs zal het hamgewicht (ter bepaling van het hampercentage) en de spekdikte op de karbonade worden bepaald.

5. Afzet van fokmateriaal

Een zeer goed hulpmiddel ter verbetering van de varkensstapel is de eis, dat alle beren als uitvloeisel van het Tierzucht Gesetz gekeurd dienen te worden. Deze keuringen vinden plaats op zgn. "Versteigerungen"; onderstaande tabel geeft een overzicht van de ontwikkeling van de omzet van fokvarkens op deze Versteigerungen weer. (Ergebnisse der Schweine-, Zucht und Mastleistungsprüfungen 1966)

Tabel 16. OP VERSTEIGERUNGEN VERKOCHTE FOKVARKENS

Jaar	Beren	Zeugen	Totaal	Opbrengst Milj. DM
1958	21807	14919	36726	17,2
1960	25821	21120	46941	24,6
1962	25982	19773	45775	24,6
1964	31142	26565	57407	34,8
1966	32171	29439	61610	40,7

Bron: zie tabel 3

Uit tabel 16 blijkt dat het aantal beren sinds 1958 met bijna de helft is toegenomen, het aantal zeugen is verdubbeld en de opbrengst is toegenomen met circa 137 %.

Tabel 17 geeft bijzonderheden weer over de omzet en de gemiddelde prijzen van beren en gedekte zeugen per ras in het jaar 1966.

Tabel 17. PRIJZEN VAN HET FOKMATERIAAL

	Aantal verkocht		Gem. prijs DM	
	beren	gedekte zeugen	beren	zeugen
Landvarkens (DvL)	31509	24791	655	702
Groot Yorkshire (DwE)	290	182	582	654
Angler Sattel (AS)	85	775	674	671
Schwäbisch Hällisch (SH)	54	463	581	662
Roodbonte varken (Rtbt)	9	19	605	608
Pietrain (P)	224	268	695	699
Totaal	32171	26498	654	669

Bron: zie tabel 3

Duidelijk blijkt uit tabel 17 de grote betekenis van de Landvarkenfokkerij in West-Duitsland. Voorts valt op dat de gemiddelde prijzen van de verkochte dieren nogal uiteenlopen; de Landvarkens, de Angler Sattels en de Pietrains zijn nogal wat duurder dan de rest. Bekijken wij de verhouding tussen verkochte beren en dragende zeugen, dan blijken ook hier opmerkelijke verschillen te bestaan. Bij de Yorkshires worden vooral beren verhandeld, terwijl bij de Angler Sattels en Schwäbisch-Hällische varkens de verkoop vooral van vrouwelijk fokmateriaal plaatsvindt.

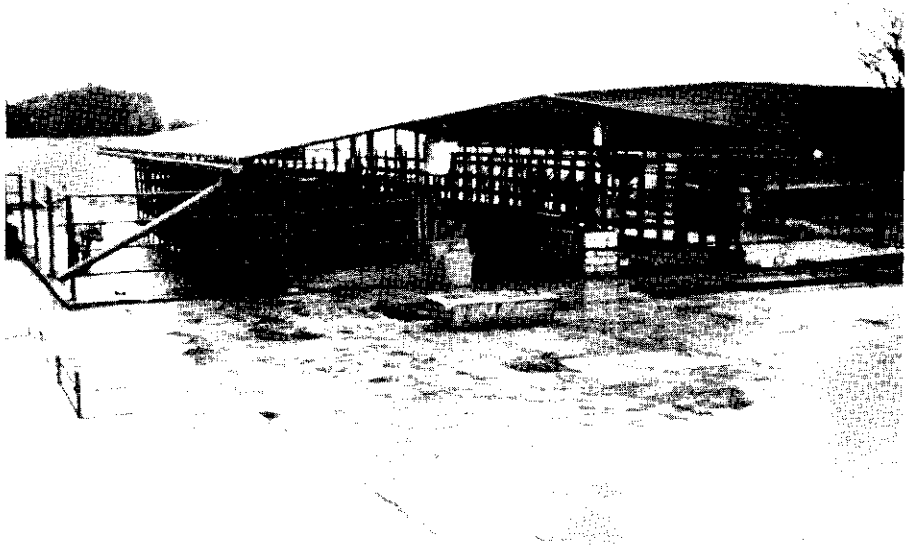

9. Voederboxen onder een eenvoudig dak van golfplaten

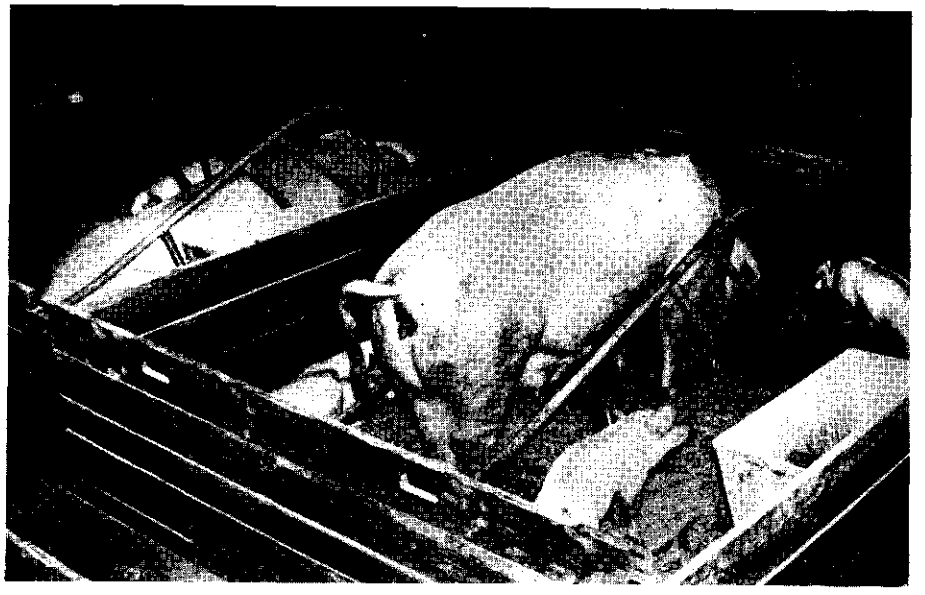

10. Fokzeugen in een Protecta-stal

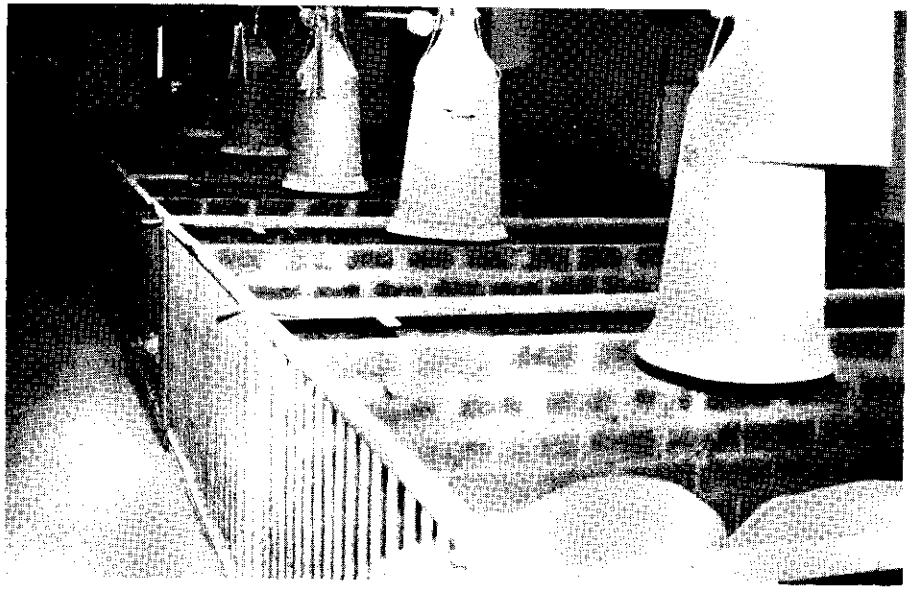

11. Vloervoedering met een voederautomaat. De kegelvormige voorraadbakjes kunnen in één handeling worden geleegd

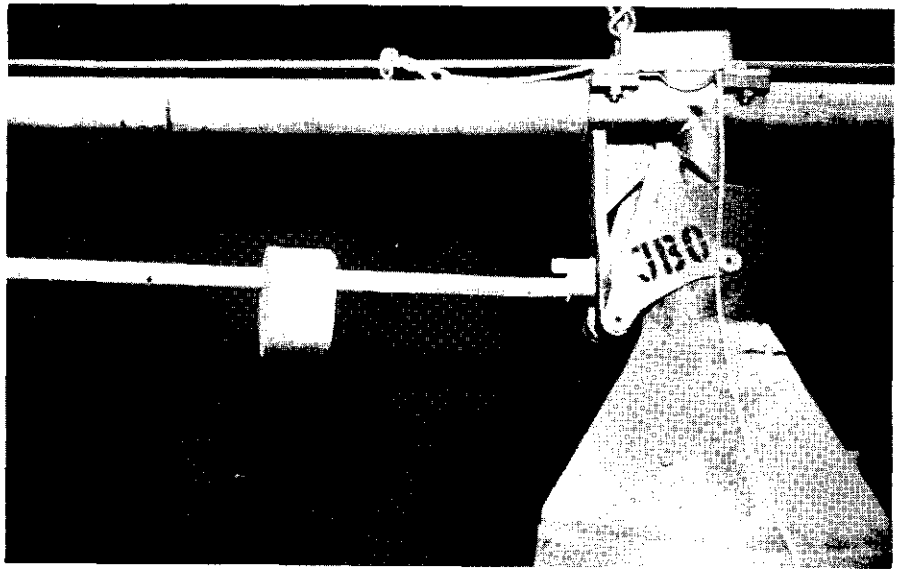

12. Daarna worden de bakjes weer automatisch gevuld met de hoeveelheid voer waarop het unster is ingesteld

De Versteigerungen betekenen een goede financiële steun voor de varkensstamboeken, daar per verkocht fokdier een bepaalde afdracht wordt geheven. In het voorwoord van de catalogus van de 979e Zuchtschweine Versteigerung te Münster staan de bepalingen vermeld die voor deze verkoop gelden. Naast algemene bepalingen zijn bepalingen opgenomen betreffende de keuring als uitvloeisel van de Tierzucht Gesetz, gezondheidskontrôle afzetregeling, garantie voor dekken en bevruchten, garantie voor de drachtigheid van de zeugen, verzekering etc.

In de catalogus voor de Versteigerung te Münster die werd gehouden op dinsdag 3 oktober 1967 stonden de dieren vermeld van 7 tot 9 maanden. De dieren worden de eerste dag gekeurd en in klassen ingedeeld. Tevens wordt de rugspekdikte ultrasonisch gemeten. De dag daarop vindt de verkoop plaats, welke geschiedt bij opbod. Van de 391 aangegeven dieren in Münster werden in totaal 298 aangevoerd. Van dit aantal werden 254 beren goedgekeurd. De resterende 44 beren kregen een gat in het oor en mogen niet voor de dekdienst worden verkocht. In totaal werden 233 beren verkocht, die gemiddeld 758 DM opbrachten.

De beren werden in de volgende klassen ingedeeld, I, IIA, IIB en III. De dieren uit klasse I (16 stuks) werden in rangorde van kwaliteit gerangschikt. De beer die als beste werd aangewezen, bracht 2100 DM op. De hoogste prijs werd betaald voor de beer die als tweede stond geklasseerd nl. 3700 DM. De beer die als 5e stond geklasseerd bracht 3500 DM op. Een verklaring van de lagere opbrengst voor de beste beer was het feit dat van de vader van die beer (Muck) reeds zeer veel zonen ter dekking stonden. De beren die in Zuchtklasse I waren ingedeeld, brachten alle meer dan 1000 DM op. In Zuchtklasse IIA waren 19 beren ingedeeld. De fokkers mogen in Westfalen alleen gebruik maken van beren die in I of IIA Zuchtklasse op de Versteigerung waren ingedeeld. De wijze van keuren van de beren op de verschillende Versteigerungen is niet gelijk, hetgeen blijkt uit de verdelingen tussen de klassen. Als voorbeeld hiervoor is genomen de Versteigerungen te Münster, Osnabrück en Kiel.

Tabel 18. OPBRENGSTPRIJZEN OP DE VERSTEIGERUNGEN TE MÜNSTER, OSNABRÜCK EN KIEL

Kwaliteits-klasse	I			II			III		
	Aantal	%	Gem. opbr. (DM)	Aantal	%	Gem. opbr. (DM)	Aantal	%	Gem. opbr. (DM)
Münster	89	(2,8)	1747	923	(28,9)	839	2179	(68,3)	583
Osnabrück	45	(2,7)	933	1189	(72,2)	587	411	(25,0)	466
Kiel	15	(0,5)	1607	1545	(49,6)	852	1554	(49,9)	603

In Kiel behoort het tot een grote uitzondering dat een beer in klasse I wordt geplaatst. De bepalingen voor de Versteigerungen zijn ook niet gelijk. In Osnabrück b.v. mag elke fokker per Versteigerung maximaal acht beren inzenden. Bij deze Versteigerung moeten de beren die in klasse IIA worden ingedeeld, minimaal tweemaal de slachtwaarde opbrengen. De beren in klasse III moeten minimaal $1\frac{1}{2}$ x de slachtwaarde opbrengen.

Ter verbetering van de berenstapel werden subsidies verstrekt uit het Grüne Plan en wel per beer maximaal 30 % tot een maximum bedrag van 300 DM. Voor deze beren werd de eis gesteld, dat de beer af moet stammen van een vader of moeder, waarvan de onderzochte nakomelingen minimaal 33 cm^2 spieroppervlak en maximaal een voederverbruik van 3,3 kg voer/kg groei hebben. Voor de beren die in de Erzeugerringe dienst doen, worden veelal ook deze eisen gesteld. In de Erzeugerring van Osnabrück stamden de 110 beren af van dieren die een gemiddelde rugspieroppervlakte van 35,1 cm^2 en een voederverbruik van 3,22 kg vererfden.

6. Classificatie van slachtvarkens

De classificatie van slachtvarkens geschiedt door een persoon die in dienst is van de vleeswarenfabriek waar de varkens aan geleverd zijn. De classificatie vindt plaats, volgens een verordening [1] die op 1 oktober 1965 van kracht werd. De verordening had tot doel:

a. een overzichtelijke handel in slachthelften te bevorderen, rekening houdend met de slachtkwaliteit,
b. een overzichtelijke, naar slachtkwaliteit ingedeelde prijsnotering,
c. objectieve basis voor uitbetaling slachtkwaliteit.

De maatstaven voor de classificatie zijn weergegeven in onderstaand overzicht:

Tabel 19. HANDELSKLASSEN MET DE VOOR DEZE KLASSEN VEREISTE SLACHTEIGENSCHAPPEN

Handelsklasse	Kenteken	Gewicht van 2 bij elkaar behorende slachthelften in kg	Spekdikte in cm	Algemene eigenschappen
HALVE SLACHTVARKENS, UITGEZONDERD ZEUGEN				
(E) zeer vlezig	7	70 tot 80	minder dan 2,5	zeer vlezig in alle karkasonderdelen, zware hammen en karbonaden en een vlezige buik.
	8	80 tot 90	minder dan 3	
	9	boven 90	minder dan 3,5	
(I) vlezig	6	60 tot 70	minder dan 2,5	vlezig in alle karkasonderdelen.
	7	70 tot 80	minder dan 3	of: zware hammen en een matige buik
	8	80 tot 90	minder dan 3,5	
	9	boven 90	minder dan 4	of: voldoende zware hammen en een zeer vlezige buik
(II) matig vlezig	6	60 tot 70	minder dan 3,5	middelmatige vleeshoeveelheid in alle karkasonderdelen met daarnaast een iets sterkere vervetting
	7	70 tot 80	minder dan 4	
	8	80 tot 90	minder dan 4,5	
	9	boven 90	minder dan 5	
(III) vet	6	60 tot 70	boven 3,5	zeer hoog vetaandeel in alle karkasonderdelen
	7	70 tot 80	boven 4	
	8	80 tot 90	boven 4,5	
	9	boven 90	boven 5	
(IV) andere				alle slachtvarkens die niet in de bovengenoemde handelsklassen vallen, zoals op oudere leeftijd gecastreerde beren en zieke dieren
KARKASSEN VAN ZEUGEN				
(V) zeugen	1		minder dan 4	
	2		meer dan 4	

In de uitbetaling naar slachtkwaliteit bestaan nogal grote verschillen. In Nieder-Saksen was het prijsverschil tussen de klassen circa 5 à 6 Pf., terwijl deze verschillen in Nordrhein-Westfalen (vleeswarenfabriek te Lübbecke) en in Schleswig-Holstein (Nord-fleisch) 20 Pf. bedroeg. Bij de laatste organisatie verkregen wij wel de indruk, dat de boer naar slachtkwaliteit kreeg uitbetaald. De classificatieletter wordt aangebracht op het midden van de rug. Er zijn afzetgebieden in West-Duitsland waar men bij voorkeur vrij vette varkens met tamelijk dik rugspek koopt en waar men bereid is deze als hogere klasse te betalen. Uit gesprekken bleek dat men aan de waarde van deze classificatie wel eens twijfelt. Er bestaat nl. geen toezicht op een uniforme werkwijze bij het classificeren, terwijl men bovendien meent dat de hoogte van het percentage E afhankelijk is van de marktsituatie.

De gemiddelde classificatieresultaten van twee bedrijven waren als volgt:

1) Prof.dr. L. Schön; Handelsklassen für Schweinehälften. Publicatie AID, no. 248

	SLACHTERIJ LUBBECKE	NORDFLEISCH
E extra	-	2 %
E	15 - 20 %	8 - 10 %
I	40 %	50 - 55 %
II	30 %	30 - 35 %
III	10 - 15 %	3 - 5 %

Over het algemeen gaat er van de binnenlandse vraag geen stimulans uit om tot een classificatie van slachtvarkens te komen, overeenkomstig de eisen die men hieraan in Nederland stelt. De indruk werd gewekt, dat de classificatie in Sleeswijk-Holstein meer het vertrouwen geniet dan in andere delen van Duitsland.

VI. VOEDERING EN GROEI

1. Zelf malen en mengen

Op het gebied van de voedering is het meest opvallende punt t.o.v. Nederland: het veelvuldig voorkomen van eigen maal- en menginstallaties. Hiervoor is wel een aantal oorzaken aan te wijzen.

1. Subsidie voor deze installaties (50 % van de investeringen) is tot voor kort gegeven.
2. Varkens komen veelal voor op bedrijven die over een grote oppervlakte bouwland beschikken.
3. De veevoederindustrie is de laatste jaren sterk in opkomst, doch zij betekent relatief veel minder dan in Nederland. De ontwikkeling van de produktie van mengvoeders is in tabel 20 gegeven.

Tabel 20. PRODUKTIE VAN MENGVOEDERS (1000 TON)

Jaar	Mengvoeder voor:					Ander mengvoeder	Totaal	Aandeel granen	
	Paarden	Rundvee excl. kalveren	Kalveren	Varkens	Pluimvee			1000 t	%
59/60	11,2	956,3	89,1	1065,7	1465,4	46,0	3633,9	1531,9	42,2
60/61	8,6	835,6	90,7	1022,3	1562,0	56,9	3576,1	1571,0	43,9
61/62	10,1	1043,8	113,3	1416,7	1931,0	89,6	4604,5	2010,0	43,7
62/63	11,1	1136,1	113,9	1532,2	2117,6	104,7	5015,6	2164,9	43,2
63/64	9,6	1123,3	148,9	1403,1	2338,0	105,5	5128,4	2118,1	41,3
64/65	11,1	1474,7	201,7	1682,6	2585,4	135,4	6090,9	2293,2	37,6
65/66	13,3	1681,7	254,8	2032,7	3046,5	174,1	7203,1	2668,5	37,0

Bron: Statistisches Jahrbuch 1966/67

Voor de varkenshouderij betekent dit dat minder dan 25 % van de voederbehoefte door de mengvoederindustrie wordt gedekt.

Over het algemeen was men van oordeel dat het al of niet rendabel zijn van een eigen maal- en menginstallatie van de omstandigheden op het bedrijf en in het gebied afhangt. In een studie van dr. B. Lohmann getiteld "Kapitalintensive produktionsverfahren der Schweinemast und -Zucht und ihre wirtschaftlichen Einsatzbereiche" staat een overzicht waarin zelf mengen wordt vergeleken met mengvoederaankoop, zie tabel 21.

Tabel 21. ARBEIDSINKOMEN UIT VARKENSMESTERIJ BIJ RESPECTIEVELIJK ZELF MENGEN VAN VOER EN BIJ MENGVOEDERAANKOOP

Uren/dag	1,0		2,0		5,0	
Soort voer	Zelf mengen	Mengvoeder	Zelf mengen	Mengvoeder	Zelf mengen	Mengvoeder
Afgel. varkens/jaar	204	235	429	497	1195	1411
Voeder 100 kg/jaar	612	705	1287	1491	3585	4233
Opbrengst, 2,30 DM/kg	51612	59455	108537	125741	302335	356982
Kosten (big, huisvesting, enz.)	17380	20022	36078	41798	98587	116407
Voederkost bij prijsverschil van 5 DM/100 kg tussen mengvoeder en aparte produkten	26805	34404	56371	72761	157023	206570
Maal- en mengkosten	734		1145		2079	
Arbeidsinkomen	6693	5029	14943	11182	44646	34006
Het verschil in inkomen door zelf malen en mengen	+1664		+3761		+10640	
Verschil in voederprijs 3 DM Varkensprijs 2,30 DM	+ 254		+ 779		+ 2174	
Verschil in voederprijs 3 DM Varkensprijs 2,50 DM	- 428		- 818		- 2578	

Bij een prijsverschil van 3 DM per 100 kg tussen de afzonderlijke produkten en het mengvoeder maakt het zelf mengen weinig verschil uit met aankoop van mengvoeder. Bij hoge varkensprijzen zal het dan voordelig zijn om met de beschikbare arbeid zoveel mogelijk varkens te houden en geen arbeid te besteden aan het mengen. Bij lagere varkensprijzen (2,30 DM/kg l.g.) kan men met het zelf mengen meer verdienen dan met het houden van wat meer varkens. Uiteraard speelt ook het aantal varkens per bedrijf een belangrijke rol. Het voordeel van het zelf mengen neemt toe naarmate het aantal varkens toeneemt.

De kosten voor drogen, bewaren, malen en mengen op het eigen bedrijf zijn (exclusief arbeid) omgerekend per 100 kg varkensvoeder:

AANTAL AFGELEVERDE MESTVARKENS PER JAAR	KOSTEN PER 100 KG
40	3,40 DM
200	1,90 DM
500	1,60 DM

Als een bedrijf meer dan 300 mestvarkens per jaar aflevert en hiervoor zelf voldoende graan verbouwt, dan wordt aangenomen dat het voordelig is om het graan op het eigen bedrijf te verwerken. Hieruit volgt dat het alleen de grote akkerbouwbedrijven zijn die voor deze werkwijze in aanmerking komen en dan nog alleen voor zover er voedergranen worden verbouwd. Als er gewassen met een hogere bruto-opbrengst per ha kunnen worden geteeld (brouwgerst, zaaizaad) ondervindt de verbouw van voedergranen hierdoor concurrentie.

Voor bedrijven waar de verbouw van voedergraan in geringe omvang voorkomt, wordt in overweging gegeven om van de diensten van een plaatselijke molenaar of een coöperatie gebruik te maken voor het bewaren, malen en mengen van het graan. Of men hierbij zijn eigen graan zal behouden of mengvoeder aan zal kopen, hangt van de prijsverhoudingen af. Er zijn vrij grote regionale verschillen. In Niedersachsen zijn zowel boeren als voorlichters over het algemeen nogal vóór het zelf mengen van voeder. In Sleeswijk-Holstein is dit in veel mindere mate het geval. Dit wordt mede beïnvloed door het prijsniveau van het mengvoeder.

Als een argument vóór het zelf mengen hebben wij op de bezochte bedrijven enige keren de opmerking gehoord dat de kwaliteit van het zelf gemengde voeder beter zou kunnen zijn, dit als gevolg van het hoge percentage granen dat wordt verwerkt. Uit een onderzoek van dr. Trog bleek echter dat er in Sleeswijk-Holstein geen verschillen waren in groei en voederverbruik tussen aangekocht en zelf gemengd voeder.

Van de veertien bedrijven die wij hebben bezocht waren er zeven die zelf hun voer mengden.

2. Samenstelling en prijs van het voeder

De voorlichters van de Erzeugerringe geven zeer intensief voorlichting omtrent voedersamenstellingen. Bij het zelf mengen van voeder wordt veelal een eiwitkern aangekocht, plus mais, milocorn en tapiocameel. Ieder advies omtrent de voedersamenstelling geschiedt met behulp van een berekening van de "Gesamt-Nährstoffe" en op basis van het prijspeil van de grondstoffen.

Veelal worden drie mengsels gebruikt, nl. een startvoeder, een mengsel voor 25-50 kg en een mengsel voor varkens van meer dan 50 kg.

Als voorbeeld laten wij hier enkele mengsels volgen zoals die op een bedrijf berekend waren. Dit bedrijf lag in Aschhausen (ten westen van Oldenburg).

Tabel 22. SAMENSTELLING VAN VOEDERMENGSELS

	Startmeel	25 - 50 kg	boven 50 kg	Prijs per kg Pf
Eiwitkernvoeder	15	15	5	74
Sojaschroot	3	5	10	44
Gedroogde bostel	3	-	-	100
Gerst	17	30	30	39
Tarwe	15			40
Haver	15	12	10	37
Milo	15	20	20	37
Tapiocameel	5	11	15	33
Zemelen	8			33
Suiker	3	5	8	37
Mineralen	1	2	2	140
Gesamt-Nährstoffe	710,8	720,5	718,8	
Prijs in DM per 100 kg van de grondstoffen	46,60	44,75	41,59	
Prijs per 100 kg in guldens als 2 DM voor het mengen wordt gerekend		42,10	39,20	
Prijs per 100 kg in aug. '67 in Nederland volgens LEI-statistiek		39,90	38,20	
Idem in het noordelijk kleigebied	-	42,10	41,10	

Wat de samenstelling van het voeder betreft zijn het hoge percentage graanmeel, het gebruik van suiker en tapiocameel en het ontbreken van mais voor ons de meest opvallende punten. Het voeder heeft een hogere energiewaarde dan in Nederland. Bijprodukten van de graanverwerkende industrie komen minder voor.

Vergeleken met de gemiddelde Nederlandse prijs is dit voeder vrij duur. Als we het echter vergelijken met de voederprijs van het dichtst bijgelegen Nederlandse gebied, dan kunnen wij stellen dat er weinig verschil is in voederprijs.

Evenals in Nederland zijn er streeksgewijze vrij grote verschillen in de voederprijzen. In Sleeswijk-Holstein werden ons op enkele bedrijven prijzen genoemd van *f* 37 - *f* 38 voor biggenmeel en *f* 35 - *f* 36 voor varkensmeel. Hierop zijn de kortingen reeds in mindering gebracht. Bij afname van grote partijen worden soms kortingen van 2-3 DM per 100 kg voer gegeven.

Op de bezochte bedrijven met grotere eenheden varkens waren over het algemeen de voederprijzen ongeveer gelijk aan die op vergelijkbare bedrijven in Nederland. De verschillen tussen de bedrijven zijn echter vrij groot.

3. Voermethoden bij mestvarkens

Van de negen bezochte bedrijven met mestvarkens hadden er vier een automatisch voedersysteem, waarvan twee met trogvoedering en twee met vloervoedering. Er kwam vrij veel uitval voor o.a. door staartbijten. In de Erzeugerringen staat men vrij sceptisch tegenover automatische voedering.

De schema's die voor de voederrantsoenering worden gebruikt, wijken slechts in geringe mate af van die welke in Nederland in omloop zijn. Wij hebben de indruk dat er aan het eind van de mestperiode wel eens wat ruimer gevoerd wordt dan in Nederland. Wij zagen schema's waarin de hoeveelheid tot 3,2 kg per dag wordt opgevoerd. In Nederland is veelal 3,0 kg de maximale hoeveelheid.

De geringe omvang die de uitbetaling naar slachtkwaliteit heeft, kan hierop mede van invloed zijn.

4. Groei en voederverbruik

Er zijn aanwijzingen dat over het algemeen de groei per dag in Duitsland overeenkomt met de gegevens die hierover in Nederland zijn verzameld. In 1966 was het geslachtgewicht van de varkens gemiddeld 86 kg. Dit betekent een levendgewicht bij het afleveren van ca. 110 kg.

Uit de inventarisatie van juni 1967 blijkt dat er 8 316 000 dieren van 8 weken tot een ½ jaar aanwezig waren op de bedrijven en 1 968 000 mestvarkens die ouder waren dan een half jaar. Hieruit kan een mestperiode worden berekend van gemiddeld ongeveer 156 dagen.[1] Bij een groei van 90 kg per dier volgt hieruit een gewichtstoename van ongeveer 570 gram per dag.

In de verslagen van de Erzeugerringe is het resultaat van de gecontroleerde mestvarkens vermeld. Voor het gebied Weser-Ems was het gemiddelde van 101 719 mestvarkens een groei per dag van 577 gram en een voederverbruik per kg groei van 3,63. Per dag werd gemiddeld 2,1 kg voer verstrekt.

Voor Sleeswijk-Holstein was het gemiddelde van 36243 mestvarkens in

1966/67:	Groei per dag	555 gram
	Voer/kg groei	3,52 kg
	Voeder per dag	1,95 kg

Er is een grote spreiding in de resultaten van de bedrijven. Hier volgt een overzicht van het voederverbruik verdeeld over diverse klassen.

Voer/kg groei	% van de bedrijven
< 3,30	15
3,30-3,50	38
3,50-3,70	33
3,70-3,90	10
> 3,90	4

Voor de bedrijven die meer dan 500 mestvarkens per jaar afleveren zijn de gemiddelde gegevens:

Groei per dag	536 gram
Voer/kg groei	3,57 kg
Voer per dag	1,91 kg

5. Voedermethoden bij fokzeugen

Een algemeen aanvaard uitgangspunt is het verstrekken van zoveel mogelijk groenvoeder of silage aan een fokzeug. In de zomer lopen op vrijwel ieder bedrijf de zeugen in de weide, in de winter worden kuilvoer en bieten gevoerd. Men geeft van deze produkten 10 à 15 kg per zeug per dag. Een zeug zonder biggen krijgt daarnaast 0,5 à 1,5 kg krachtvoer per dag.

Bij deze rantsoenen is de hoeveelheid krachtvoer per zeug per jaar zeer laag, nl. ca. 700 kg voor de zeug en ca. 80 kg voor bijvoedering van de biggen (bij vroeg spenen).

Voor zeugen bij de biggen rekent men op 0,4 à 0,5 kg per aanwezige big.

---

1) Berekening: Er zijn 8 316 000 varkens van 8 weken tot ½ jaar. Hiervan bereiken er ongeveer 8 100 000 de leeftijd van een half jaar. Dat is gemiddeld 450 000 per week. Er zijn 1 968 000 varkens ouder dan ½ jaar. Deze zijn gemiddeld nog 4,3 weken op de bedrijven. Mestperiode ongeveer 18 w. + 4,3 w. = 22,3 weken.

VII. GEBOUWEN

Op het gebied van de huisvesting voor varkens hebben wij tijdens de studiereis weinig opvallends gezien. De mening van de Duitse voorlichters over de huisvesting kwam op de belangrijkste punten ook overeen met die van de Nederlandse. Daarom hier slechts enkele punten.

Bij een roostervloer in het gehele hok werd bij mestvarkens staartbijten geconstateerd. Het uitvalpercentage was wat aan de hoge kant.

Voor de mestbiggen is bij sommige bedrijven voor de eerste weken dat ze op de mestbedrijven zijn, een aparte stal.

Verwarming in de stal voor de jongste dieren kan de resultaten op een mestbedrijf verbeteren. Op een bedrijf in Sleeswijk-Holstein was door verwarming het uitvalpercentage gedaald van 4½ % naar 2 %.

Voor zeugen zonder biggen kan met een eenvoudig lighok worden volstaan. Individuele voedering is gewenst.

Bij zeugen met biggen wordt zeer ruim stro gebruikt.

Op de bedrijven die wij bezochten waren vaak bestaande schuren verbouwd voor de varkenshouderij. Veelal waren er op deze bedrijven vanouds grote (bedrijfs)gebouwen, die door de opkomst van de maaidorsers niet meer volledig gebruikt werden. Door de combinatie van akkerbouw en varkenshouderij kunnen deze ruime gebouwen op een goede wijze worden benut. De verbouwingen werden in vele gevallen door de boer zelf verricht.

Wij hebben de indruk gekregen dat er over het algemeen een zekere weerstand bestaat tegen investeringen met vreemd vermogen.

Bij het beoordelen van de aantrekkelijkheid van een investering (b.v. in een planning) past men soms de vuistregel toe dat een investering minstens 10 % rente moet kunnen opbrengen. Het te betalen rentebedrag is belangrijk lager dan 10 %. Dit hoge percentage rekent men echter om een zekere marge te hebben voor het risico dat aan iedere investering is verbonden. Als een investering dit verhoogde rentepercentage niet dragen kan, wordt hij geacht niet aantrekkelijk te zijn. De indruk bestaat dat in Nordrhein-Westfalen de weerstand tegen het opnemen van vreemd vermogen kleiner is dan in Nieder-Sachsen.

VIII. AFZET

1. Handel in levende dieren

De afzet van varkens via de markt is in Duitsland nog van grote betekenis. Ongeveer éénderde van de Duitse varkens vindt op deze wijze zijn bestemming. Voor de levend verkochte varkens worden de volgende handelsklassen gehanteerd.

a . Vette varkens	> 150 kg
b^1. Afgemeste varkens	135 - 149,5 kg
b^2. Volvlezige varkens	120 - 134,5 kg
c . Volvlezige varkens	100 - 119,5 kg
d . Vleesvarkens	80 - 99,5 kg
e . Vlezige varkens	60 - 79,5 kg
f . Beneden	60 kg
g^1. Vette zeugen	
g^2. Andere zeugen	
i . Beren	

Officiële commissies stellen op de grote slachtveemarkten de prijzen vast en publiceren deze. De belangrijkste markten zijn: Hamburg, Hannover, Dortmund, Duisburg, Keulen, Frankfurt, Mannheim, Stuttgart, Würzburg, Neurenberg, Augsburg en München.

Voor de prijsnotering wordt voor iedere klasse een hoogste en een laagste notering gegeven. Hoogstens 15 % van de waarnemingen mag buiten het opgegeven traject vallen.

De prijs die de boer ontvangt is lager dan deze noteringen. Zo is door de Erzeugerring Münsterland met een slachterij een prijs bedongen die op de volgende wijze correspondeert met de noteringen van markten in de omgeving.

SLACHTKWALITEITSKLASSE	PRIJS/KG LAGER DAN HOOGSTE NOTERING
E	20 Pfennig
1	28 Pfennig
2	40 Pfennig
3	56 Pfennig

Wij kunnen aannemen dat deze prijsverschillen ongeveer zullen overeenkomen met de verschillen tussen de noteringen en het bedrag dat de boer ontvangt. Globaal kunnen wij stellen dat de producentenprijs 25 - 40 Pf/kg levendgewicht lager is dan de hoogste notering van de grote markten.

2. Verkoop naar geslacht gewicht

Het verkopen per kg geslachtgewicht is in de laatste jaren in omvang toegenomen. Zoals reeds eerder werd opgemerkt, hebben wij de indruk gekregen dat de indeling naar slachtkwaliteit in de praktijk nog niet volledig tot zijn recht komt.

Bij het vaststellen van de prijs voor geslachte varkens gebruikt men veelal nog de noteringen op de markten voor levende varkens als uitgangspunt. De markten voor levende varkens gaan echter langzaam in betekenis achteruit, zodat de prijsnoteringen aldaar minder betekenis krijgen. Er bestaat in de praktijk behoefte aan een overzichtelijke prijsnotering voor geslachte varkens, die gebaseerd is op het netto-bedrag dat de mester ontvangt.

3. Invloed van de "Umsatzsteuer"

De wijze waarop de omzetbelasting tot nu toe werd geheven, is van invloed geweest op de handel in en de verwerking van vlees. Iedere onderneming die het vlees vanaf het stadium van de slachthelften tot aan de consument verhandelde of bewerkte, was omzetbelasting verschuldigd. De totale belastingheffing was afhankelijk van het aantal fasen dat doorlopen was.

Het gevolg hiervan is geweest dat vele slachterijen zich beperkt hebben tot het verkopen van slachthelften voor rekening van de varkensmester en dat de verdere verwerking zoveel mogelijk in één bedrijf plaatshad.

De handel in delen van varkens is afgeremd door de omzetbelasting. De handel in levende varkens is erdoor in stand gehouden.

Per 1 januari 1968 wordt de omzetbelasting geheven volgens het BTW-systeem. Het gevolg hiervan zal zijn dat het eindprodukt steeds dezelfde lasten zal ondervinden, onafhankelijk van het aantal fasen waarin het bewerkt of verhandeld is. Verwacht wordt dat de structuur van de vleeshandel zich hierdoor zal wijzigen.

4. Afzet van biggen

Op veel bedrijven worden fokzeugen en mestvarkens gehouden. De voorlichtingsdiensten adviseren de scheiding van fokken en mesten.

De handel in biggen heeft voor een belangrijk deel via biggenhandelaren plaats. Op de markten wordt, net als bij slachtvarkens, een notering vastgesteld. Bij deze notering worden biggen in klassen ingedeeld naar levendgewicht. Klasse a voor biggen beneden 12 kg, b voor biggen van 12-15 kg, c voor biggen van 15-20 kg, d voor biggen boven 20 kg. Er worden veelal zeer lichte biggen verhandeld.

In het voorgaande is reeds opgemerkt dat een aantal Erzeugerringe bij de biggenhandel bemiddelend optreedt.

Verder werkt er in Sleeswijk-Holstein een "biggencentrale" die naar Zweeds voorbeeld is opgezet. Deze biggencentrale is aan de coöperatieve vereniging voor vee-afzet "Nordfleisch" verbonden.

Het doel van deze biggencentrale is een stabilisering van de biggenprijs en een verbetering van de kwaliteit van de biggen. Men tracht daardoor het fokken van biggen aantrekkelijk te maken. Tussen de biggencentrale en de deelnemende biggenfokker wordt een contract afgesloten waarbij de biggenfokker zich verplicht:

1. Door de biggencentrale goedgekeurde zeugen te houden en een beer van de klasse I of II.
2. Lid van de gezondheidsdienst te worden.
3. Voor voorlichting zich bij een Erzeugerring aan te sluiten.
4. Alle op het bedrijf gefokte biggen aan de vertegenwoordiger van de biggencentrale aan te bieden bij een gewicht van 15 kg en op een leeftijd van hoogstens 10 weken. De biggen moeten minstens een week afgewend zijn. Ze kunnen iedere week tot donderdag opgegeven worden voor levering in de volgende week.
5. Zeugen en biggen te merken.

De biggencentrale is verplicht:

1. De biggenfokker bij de aankoop en de financiering van zeugen en beren te helpen.
2. Alle biggen zoveel mogelijk bij contractmesters van Nordfleisch A.G. te plaatsen.
3. De biggen in de volgende klassen in te delen en de prijs (af boerderij) iedere week vast te stellen:

13. Op de dag vóór de Versteigerung worden de aangeboden dieren gekeurd

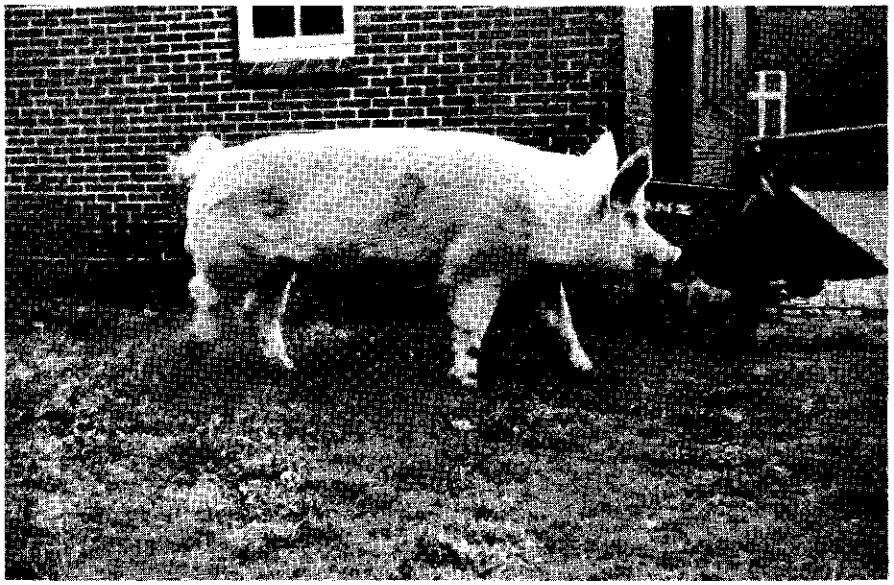

14. In Ammerland komt een kleine kern van Groot-Yorkshirefokkers voor

Entwicklung der Mast- und Schlachtleistungsergebnisse seit 1952/53

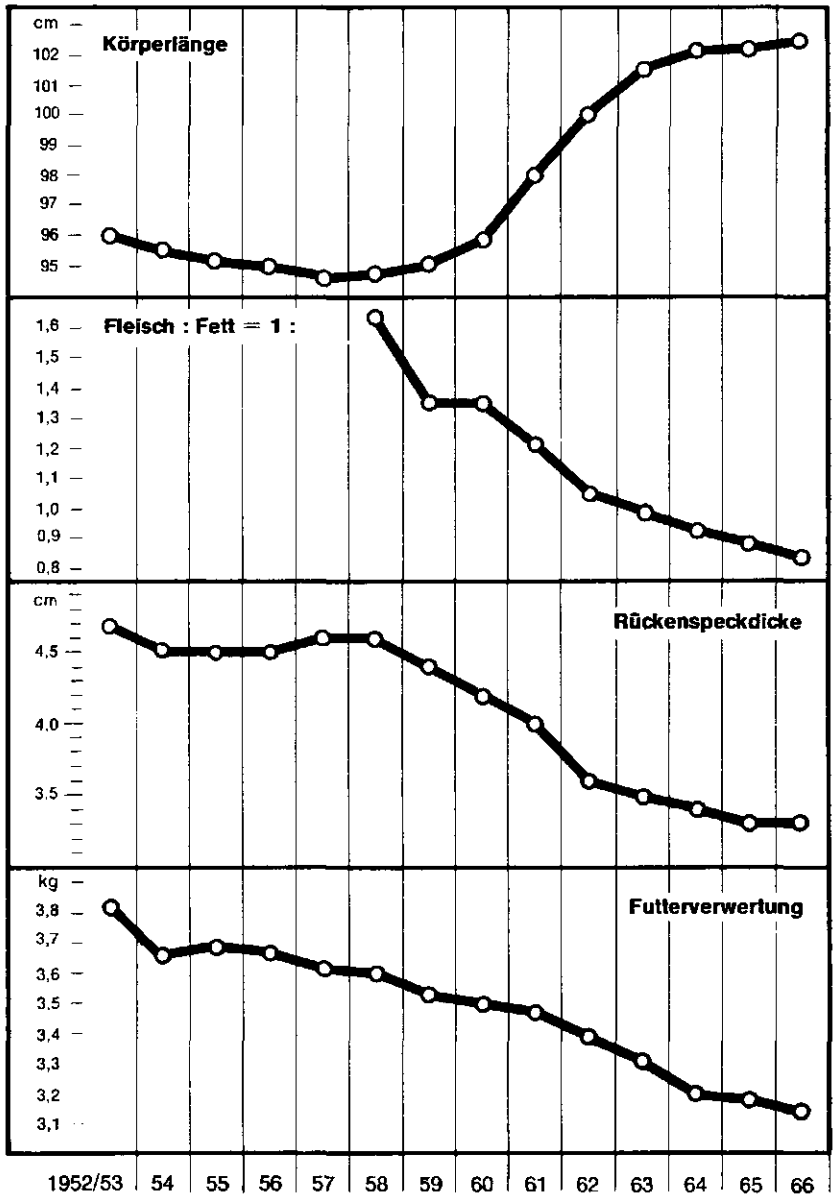

15. Een bladzijde uit het verslag over de selectiemesterij-resultaten (landvarkens)

Nordferkel I : VDL-biggen van een goed type en een goede gezondheid.
Nordferkel II : Piétrainbiggen, verder als I.
Nordferkel III: Biggen van verschillende rassen, witte huid, goede gezondheid.

Voor Nordferkel I en II is de kwaliteitstoeslag 5 DM, voor Nordferkel III is de kwaliteitstoeslag 2 DM.
De basisprijs wordt naar de marktnoteringen vastgesteld waarbij 3,50 DM per kg het minimum is en 5 DM per kg het maximum.
Deze prijzen gelden tot een gewicht van 15 kg. Voor het gewicht daarboven wordt 3 DM per kg betaald.
Biggen die niet aan de eisen van kwaliteitsbiggen voldoen, worden tegen de dagprijs overgenomen. Voor afwijkende biggen wordt zo goed mogelijk de waarde vastgesteld.

4. Het gewicht van de biggen te bepalen en de kwaliteitsbiggen te merken.
5. De biggenfokker een toeslag uit te betalen als de aan Nordfleisch A.G. geleverde gemerkte slachtvarkens in de klassen S of E komen (S is een bij Nordfleisch A.G. gehanteerde superklasse)

De kosten voor de biggenfokker zijn als volgt, zie tabel 23.

Tabel 23. KOSTEN BIGGENCENTRALE VOOR FOKKER

Aantal zeugen	15	25	50
Aantal biggen per jaar	270	450	900
Gezondheidsdienst DM/jaar	50	65	90
Voorlichting DM/jaar	125	205	405
Dit wordt per big omgerekend:	0,65	0,60	0,55
Kosten biggencentrale per big:	0,50	0,50	0,50
Totaal per big (DM) voor gezondheidsdienst, voorlichting en bemiddeling	1,15	1,10	1,05

Bij het contract tussen centrale en mester verplicht de mester zich:
1. Per maand of per kwartaal een bepaald aantal kwaliteitsbiggen af te nemen.
2. Als er onvoldoende klassen I en II zijn ook klasse III af te nemen.
3. De slachtvarkens aan Nordfleisch A.G. te leveren.
4. Iedere week uiterlijk donderdag op te geven hoeveel biggen hij in de volgende week wenst te ontvangen.

De centrale is verplicht: gemerkte kwaliteitsvarkens te leveren. Als er onvoldoende aangeboden worden vervalt deze verplichting. De mester is niet verplicht om niet gemerkte biggen af te nemen. Als de mester dit wenst, neemt Nordfleisch A.G. de financiering van de mestvarkens over.

De kosten voor de mester zijn per big:

Provisie en transport	2,50 DM
Kosten centrale	0,50 DM
Bijdrage voor kwaliteitstoeslag	1,-- DM
Totaal	4,-- DM

We hebben de indruk gekregen dat Nordfleisch A.G. (een coöperatie in NV-vorm) veel invloed uitoefent op de markt van varkensvlees in Sleeswijk-Holstein. De regulerende werking van de wekelijkse notering van de biggencentrale is van grote invloed op de biggenhandel, die hierop haar prijzen baseert.
Op het bedrijf van de heer Schmidt in Steinfeld worden 1500 biggen per jaar van één fokker betrokken. Bij de prijsvaststelling gebruikt men de noteringen van Nordfleisch A.G. Door het rechtstreekse contact tussen fokker en mester zijn echter de kosten lager. De heer Schmidt bespaart hiermede 2 à 3 DM per big.

IX. TECHNISCHE EN FINANCIELE RESULTATEN

1. Resultaten bij de fokvarkens

Het aantal grootgebrachte biggen per worp is in Duitsland evenals in Nederland ongeveer 9. Het aantal worpen per zeug per jaar is echter wel wat hoger dan in Nederland, doordat de biggen op een wat jongere leeftijd worden gespeend.

In een verslag over de Erzeugerringe in Sleeswijk-Holstein wordt als gemiddelde gegeven 22,8 geboren biggen per zeug per jaar en 18,2 grootgebrachte biggen per zeug per jaar.

Als tijd die er ligt tussen twee worpen, wordt 187 dagen opgegeven. Men zou hier dus aan bijna twee worpen per jaar komen.

Over de financiële resultaten zijn slechts in zeer beperkte mate gegevens beschikbaar. De voorlichtende instanties zijn algemeen van mening dat het beschikbaar komen van meer gegevens omtrent de bedrijven voor hun werk noodzakelijk is.

In het verslag van de Erzeugerringe in Sleeswijk-Holstein (3) wordt op de noodzakelijkheid van een goede boekhouding gewezen. In het voorwoord in dit verslag schrijft dr. Trog over het doel van de publikatie van deze gegevens: "Der Verein möchte damit einerseits den interessierten Mitgliedern einen Vergleich der eigenen Betriebsergebnisse mit den von Berufs-Kollegen ermöglichen. Gleichzeitig soll der Bericht dazu dienen, die repräsentativen, mit grösstmöglicher Sorgfalt ermittelten Zahlen über Kosten und Wirtschaftlichkeit der Schweineerzeugung für die Beratung nutzbar zu machen. Absolute Offenheit und Klarheit über Kosten und Erlöse in jedem Betrieb bilden die Grundlage für eine Verbesserung des Wirtschaftserfolges, der in enger und vertrauensvoller Zusammenarbeit zwischen Landwirt und Berater angestrebt werden muss. In wirtschaftlich schwierigen Zeiten ist dies nötiger denn je".

Wij hebben maar zeer incidenteel inzicht kunnen verkrijgen in de resultaten van de varkenshouderij. Verder is er een grote verscheidenheid in de wijze waarop de resultaten worden weergegeven. Hieronder volgen de gemiddelde resultaten over 1966/67 van 52 bedrijven in Sleeswijk-Holstein, en van een saldoberekening voor een bedrijfsplanning in Nordrhein-Westfalen[1].

Tabel 24. GEMIDDELDE RESULTATEN VAN DE VARKENSFOKKERIJ

	Per zeug per jaar	
	Sleeswijk-Holstein 1966/67	Saldo-berekening Nordrhein-Westfalen
Biggen grootgebracht	18,2	18
Biggenprijs (DM)	67	56
Omzet en aanwas (DM)	1406	1134
Voederkosten (krachtvoer) (DM)	716	523
Prijs per 100 kg van krachtvoer zeugen (DM)	46	52
Overige variabele kosten (DM)	90	110
Saldo (DM)	600	490

In de berekening voor Nordrhein-Westfalen is uitgegaan van een hoeveelheid groenvoeder met een totale ZW van 440. Zou men deze ZW waarderen à 0,40 DM dan zijn de voederkosten ongeveer gelijk aan die in Sleeswijk-Holstein.

Wij hebben de indruk gekregen dat de kostprijs per big iets lager is dan in Nederland door: vroeger spenen, meer worpen per zeug en lagere voederkosten.

1) Landwirtschaftliche Betriebsbeispiele für Nordrhein-Westfalen

Het feit dat de biggenprijs zich in de laatste jaren op een laag niveau heeft bewogen, wijst in de richting van lage variabele kosten per big. Op de bedrijven waar de biggen worden gefokt zal men veelal de arbeid en het gebruikte groenvoeder niet tegen de marktwaarde waarderen. Een gevolg hiervan is dat de produktie kan worden voortgezet ook als de biggenprijs tot een laag niveau is gedaald.

Wij hebben de indruk gekregen dat het evenwicht tussen de produktie van biggen en de afzetmogelijkheden bij een lage biggenprijs tot stand komt.

2. Resultaten bij de mestvarkens

Hier volgt een vergelijking van enkele kengetallen van Duitse Erzeugerringe.

	ERZEUGERRINGE TE:	
	Sleeswijk-Holstein	Weser-Ems
Begingewicht (kg)	16,5	20,7
Eindgewicht (kg)	101,4	104,4
Uitval	3,3	
Groei per dag (g)	555	577
Kg voer per kg groei	3,52	3,63

Over het algemeen bestaat de indruk dat de rentabiliteit van de varkensmesterij beter is geweest dan van de fokkerij.

Een opvallend punt bij de Duitse varkenshouderij zijn de sterke seizoenschommelingen in de prijzen. Voor de jaren 1962-1966 zijn deze berekend in DM per dier, zie tabel 25.

Tabel 25. SEIZOENINVLOEDEN OP DE OPBRENGST VAN SLACHTVARKENS EN BIGGEN IN DM

Maand	Slachtvarken	Big	Totaal effect voor mester
Januari	+ 4	- 4	+ 8
Februari	0	0	0
Maart	-13	+ 2	-15
April	-25	+ 2	-27
Mei	-24	+ 3	-27
Juni	-13	+ 4	-17
Juli	- 4	+ 2	- 6
Augustus	+14	+ 1	+13
September	+16	0	+16
Oktober	+15	- 3	+18
November	+19	- 4	+23
December	+11	- 3	+14

Een van de oorzaken van de zeer grote seizoeninvloeden bij de prijs van het varkensvlees zouden de huisslachtingen kunnen zijn. Bijna 15 % van alle slachtingen zijn voor de zelfvoorziening. Voor een groot deel zijn dit slachtingen in het winterhalfjaar.

Het aanbod op de markt wordt hierdoor onregelmatig, en de prijsvorming zeer onoverzichtelijk. De grote fluctuaties in de varkensprijzen hebben waarschijnlijk een ongunstige invloed op de biggenprijzen.

In Duitsland is, evenals in Nederland, het aantal dekkingen in het voorjaar het grootst. Het aantal aanwezige biggen is daardoor in september ongeveer 10 % hoger dan in de rest van het jaar. Dit leidt tot een ruim aanbod van slachtvarkens in het volgende voorjaar met als gevolg een sterke daling van de prijs. Het aanbod van slachtvarkens sluit daardoor niet aan bij de, met het seizoen samenhangende, vraag.

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

1. Algemeen overzicht

In de Duitse Bondsrepubliek wordt de varkenshouderij gekenmerkt door een groot aantal bedrijven, die per bedrijf een klein aantal varkens houden. Op 1 december 1965 was het gemiddeld aantal per bedrijf 13. In Nederland was het gemiddeld aantal varkens per bedrijf toen 39.

Van de bedrijven met varkens heeft in Duitsland 67 % minder dan 10 varkens (in Nederland 27 %). Laat men de bedrijven met minder dan 10 varkens buiten beschouwing, dan wordt het gemiddelde aantal per bedrijf 34 (voor Nederland 51).

Een belangrijk verschil met Nederland is verder dat de varkens veelal voorkomen op bedrijven met een vrij grote tot grote oppervlakte cultuurgrond. In de Bondsrepubliek worden varkens gehouden op 90 % van de bedrijven groter dan 20 ha (in Nederland op 30 % van de bedrijven groter dan 20 ha). Het aantal varkens per bedrijf is op deze grotere bedrijven in Duitsland gemiddeld 47 (in Nederland gemiddeld 43).

Na 1960 zijn zowel de produktie als de consumptie van varkensvlees gestegen. In 1967 heeft er een extra sterke toename van de produktie plaatsgevonden, zodanig dat de zelfvoorzieniggsgraad, die na 1960 tussen 93 en 98 lag, nu ongeveer 100 is!

West-Duitsland heeft in de EEG het grootste varkensvleesverbruik per hoofd van de bevolking. Een belangrijk deel wordt als worst geconsumeerd.

Bij de prijsverhoudingen waren de hoge voerprijzen in het verleden het meest opvallend.

Wij hebben de indruk gekregen dat de opbrengstprijzen van de varkens t.o.v. de voerprijzen tussen 1960 en 1965 matig zijn geweest. De biggen worden over het algemeen wat lichter verhandeld dan in Nederland. De biggenprijzen liggen op een laag niveau.

Er was in 1967 veel animo om de varkenshouderij uit te breiden. Dit is mede veroorzaakt door de daling van de graanprijzen, dus de geringere mogelijkheden om een inkomen uit grondgebruik te verwerven. De Duitse landbouwkundigen geven de voorkeur aan een combinatie van varkenshouderij en grondgebruik. Het ontstaan van grondloze, gespecialiseerde varkenshouderijbedrijven wordt afgeremd doordat aan landbouwbedrijven vrijstelling van "Gewerbesteuer" wordt gegeven mits het aantal vee-eenheden per ha een vastgestelde norm niet overschrijdt. Gewerbesteuer is een belasting die aan ondernemingen wordt opgelegd.

2. Erzeugerringe

In de laatste jaren is de voorlichting op het gebied van de varkenshouderij met kracht ter hand genomen. Het oprichten van voorlichtingskernen ("Erzeugerringe") is gestimuleerd. De activiteiten van een voorlichter van een Erzeugerring zijn:

- Het wegen van de mestvarkens en rantsoenen adviseren.
- Voedermengsels samenstellen.
- Het geven van advies omtrent de aankoop van goed fokmateriaal.
- Beoordelen welke biggen als premiebiggen kunnen worden verkocht.
- Regelend optreden bij de handel in biggen.
- Berekening van bedrijfseconomische resultaten.
- Adviseren omtrent de varkenshouderij in het algemeen.

De Erzeugerringe hebben tot 1 januari 1968 een bijdrage van de Bondsregering ontvangen die 25 % van de kosten bedroeg. Daarnaast geven sommige Länder bijdragen aan de Erzeugerringen in hun gebied. Deze bijdragen bedragen 0-50 % van de kosten. De bijdrage van de leden was vóór 1 januari 1968 25-75 % van de kosten. Na 1 januari 1968 dragen de verenigingen 50-100 % van de kosten.

Het behoort niet tot de taak van de Erzeugerringe om activiteiten te ontwikkelen op het gebied van de voederaankopen, de aankoop van mestbiggen en de afzet van de slachtvarkens. In gebieden waar het landbouwverenigingsleven weinig is ontwikkeld, bestaat evenwel aan deze activiteiten wel behoefte en het komt voor dat er zich naast de Erzeugerring (doch praktisch met hetzelfde bestuur en dezelfde leden) hiervoor een aparte organisatie ontwikkelt. In Nordrhein-Westfalen waar, na 1 januari 1968, de Erzeugerringe geheel van eigen middelen moeten bestaan, vormen deze commerciële activiteiten een belangrijk deel van de taak van de besturen van de Erzeugerringe.

3. Fokkerij en slachtkwaliteit

De overheid heeft op de fokkerij een grote invloed doordat wettelijk (Tierzuchtgesetz) is bepaald dat alleen goedgekeurde beren voor de fokkerij mogen worden gebruikt. De stamboeken ontvangen, als ze aan bepaalde voorwaarden voldoen, een officiële erkenning.

Het aandeel van het Duitse landvarken is in de laatste 15 jaar gestegen van 65 % tot 94 % van het fokmateriaal op de stamboekbedrijven. Alle andere rassen kunnen zich slechts met moeite handhaven. Het Groot-Yorkshire ras is van 5,5 % naar 1,5 % gedaald.

Bij de fokkerij wordt in sterke mate gelet op een goede bespiering van de bovenbouw en de hammen. Voorts krijgt de kwaliteit van het beenwerk en het aantal spenen veel aandacht. De mestresultaten worden op 12 selectiemesterijen gecontroleerd. Er is in de laatste 15 jaar een goede vooruitgang geboekt, zie tabel 15.

Ook aan de vruchtbaarheid wordt door de stamboeken aandacht besteed. Hier is eveneens een belangrijke vooruitgang geboekt, zie tabel 14.

In 1966 waren er in de Bondsrepubliek 31 varkensstamboeken met 6798 leden. Alleen erkende fokbedrijven mogen beren verkopen. De fokberen worden via een officiële veiling (Versteigerung) verkocht, waar de ingezonden dieren eerst door een commissie van het stamboek in klassen zijn ingedeeld. Op deze wijze heeft het stamboek een sterke greep op de fokkerij. Voor het beste fokmateriaal worden zeer hoge prijzen geboden. De erkende fokbedrijven mogen ook zeugen via de Versteigerung verkopen. In 1966 werden 32 171 beren en 29 439 zeugen via deze openbare verkopen afgezet. De prijs van de beren was gemiddeld ca. 650 DM per stuk. Voor de beste exemplaren wordt 2000-4000 DM betaald.

De classificatie van slachtvarkens vindt plaats volgens een verordening die op 1 oktober 1965 van kracht werd. In de wijze van uitbetaling naar slachtkwaliteit bestaan grote verschillen. Het prijsverschil tussen de klassen E en I ligt tussen 6 en 20 Pf per kg. Iedere slachterij kan geheel zelfstandig deze classificatie laten uitvoeren door een employé die in dienst is van die slachterij. Er is dus geen garantie dat dit op uniforme wijze gebeurt. De varkenshouders staan dan ook veelal nogal sceptisch tegenover deze classificatie. Verder kan worden opgemerkt dat de binnenlandse vraag weinig stimulerend op de classificatie werkt. Een groot deel van de vettere delen wordt bij de worstfabricage gebruikt.

Er zijn gebieden in West-Duitsland waar men bij voorkeur wat vettere varkens koopt met vrij dik rugspek. Men is daar bereid deze naar de prijs van een hogere klasse te betalen dan waarin ze thuishoren.

4. Voedermiddelen

De produktie van mengvoeder is in 6 jaar verdubbeld. Toch is de geproduceerde hoeveelheid mengvoeder slechts toereikend voor 25 % van de voederbehoefte van de gehele varkensstapel. Vanouds is in de varkenshouderij de nadruk gelegd op voedering met produkten van het eigen bedrijf. Het zelf malen en mengen werd gestimuleerd doordat er op aankoop van installaties subsidie werd verleend (50 % van de investeringen).

Of er nu nog wordt geadviseerd om tot het zelf malen en mengen over te gaan hangt af van:
- Aantal varkens op het bedrijf.
- Mogelijkheid om mengvoeder tegen een concurrerende prijs aan te kopen.
- Mogelijkheid om gewassen met een hoger saldo dan granen op het bouwland te telen.
- De hoogte van de subsidie.

Er zijn grote verschillen in voederprijzen tussen de verschillende gebieden en ook tussen de bedrijven onderling. Op de bezochte bedrijven met grotere eenheden varkens waren over het algemeen de prijzen van het aangekochte voeder ongeveer gelijk aan die op vergelijkbare bedrijven in Nederland.

Bij enkele Erzeugerringe was de groei van de mestvarkens gemiddeld ca. 560 gram per dag en het voederverbruik per kg groei ongeveer 3,60 kg.

In de rantsoenen voor fokzeugen worden veelal vrij grote hoeveelheden ruwvoer opgenomen. De hoeveelheid krachtvoer per zeug per jaar kan daardoor laag worden gehouden (lager dan 1000 kg/jaar). In Sleeswijk-Holstein zijn de rantsoenen aan de zeugen ongeveer gelijk aan die in Nederland.

Er worden veel varkens gehouden in oude bedrijfsgebouwen, die voor de varkenshouderij omgebouwd zijn.

5. De afzet

Ongeveer een derde deel van de slachtvarkens wordt via de markten verkocht, waar een officiële notering wordt vastgesteld. De producentenprijs is na aftrek van de kosten 25-40 Pf per kg levend gewicht lager dan de hoogste noteringen. De heffing van de omzetbelasting heeft in het verleden mede de structuur van de handel in varkensvlees bepaald. Het invoeren van het BTW-systeem op 1 januari 1968 zal waarschijnlijk van invloed zijn op de structuur van de varkenshandel.

De handel in biggen wordt voor een belangrijk deel door de biggenhandelaren verzorgd. Sommige Erzeugerringe treden voor hun leden bij de biggenhandel bemiddelend op. Het doel hiervan is om tot een betere waardering voor kwaliteitsbiggen te komen. In Sleeswijk-Holstein werkt een biggencentrale die naar Zweeds voorbeeld is opgezet.

6. Bedrijfsresultaten en prijsontwikkeling

De rentabiliteit is waarschijnlijk in de mesterij beter geweest dan in de fokkerij. In de laatste jaren heeft men, mede gezien de vrij lage biggenprijzen, in de mesterij een goed resultaat kunnen behalen. De fokkerij heeft waarschijnlijk matige resultaten gegeven.

Een opvallend punt zijn de sterke seizoenschommelingen. De opbrengst van een slachtvarken was (gedurende de laatste jaren) in het najaar ongeveer 40 DM hoger dan in het voorjaar. De prijs van een big was in de maanden mei en juni gemiddeld 7 DM hoger dan in oktober tot december. Deze grote seizoenschommelingen zullen waarschijnlijk ook in ons land de prijs van slachtvarkens meer gaan beïnvloeden.

Gezien de grote animo die er in Duitsland bestaat om de varkenshouderij uit te breiden, verwachten wij dat de afzetmogelijkheden voor Nederlandse slachtvarkens in Duitsland in de nabije toekomst beperkt zullen zijn. Gezien het seizoenspatroon van de afzet kan in het najaar de grootste vraag worden verwacht.

Dit zegt uiteraard niets omtrent onze kansen op de Duitse markt in een wat verdere toekomst. Zowel in Nederland als in Duitsland komen een groot aantal bedrijven voor die in de toekomst waarschijnlijk met de varkenshouderij zullen ophouden. Er zullen grotere bedrijven voor in de plaats komen. De concurrentiepositie bepaalt welke bedrijven de ruimte, die er door deze structurele veranderingen vrijkomt, zullen kunnen innemen. Wij hebben op de bezochte bedrijven de indruk gekregen dat de belangrijkste factoren die de kostprijs van varkensvlees uitmaken, op modern opgezette bedrijven in Nederland en in Duitsland ongeveer gelijk zijn. De verschillen tussen de bedrijven onderling zijn, in beide landen, groot.

De grote vraag naar goed fokmateriaal wettigt de verwachting dat er voorlopig van Duitse zijde belangstelling voor het Nederlandse fokmateriaal zal blijven bestaan.

LITERATUUROPGAVE

1. Statistisches Jahrbuch 1966/67

2. Ergebnisse der Schweine-Zucht- und Mastleistungsprüfungen 1966, AID, Land- und Hauswirtschaftlicher Auswertungs- und Informationsdienst e.V. Bad Godesberg

3. Schweine Erzeugerringe Schleswig-Holstein, Ergebnisse und Auswertungen 1966/67
Verein zur Förderung der Schweinehaltung e.V. Kiel

4. Schweinezucht und Schweinehaltung, Dr. Jakob Franck

5. Kapitalsintensive Produktionsverfahren der Schweinemast und -zucht und ihre wirtschaftlichen Einsatzbereiche, Dr. B. Lohman

6. Landwirtschaftliche Betriebsbeispiele für Nordrhein-Westfalen, Dr. E. Fleischhauer und Dr. F. Pfäler

7. Bericht über das Geschäftsjahr 1966, Ammerländische Viehverwertung EGmbH

8. Varkens 1968, LEI-verslagen nr. 198

S 8875
625 ex.
Bis/TB
1-5-1968

B I J L A G E N

1. Overzicht van de bezochte bedrijven

2. Bedrijven in West-Duitsland, ingedeeld naar oppervlakte cultuurgrond en aantal varkens per bedrijf (dec. 1965)

3. Enkele van de in de Erzeugerringe gebruikte formulieren

Bijlage I. OVERZICHT VAN DE BEZOCHTE BEDRIJVEN

1. Fokbedrijf van H. Schwermann te St. Mauritz bij Münster

Dit bedrijf heeft ruim 38 ha cultuurgrond, waarvan 33 ha bouwland. Er worden 60 fokzeugen gehouden waarvan veel opfokzeugen en -beren worden aangehouden voor de verkoop van fokmateriaal. Op dit bedrijf is een zeugenstapel van zeer goede kwaliteit aanwezig die voor een belangrijk deel op geïmporteerd fokmateriaal is opgebouwd. Eerst werd fokmateriaal uit Nederland geïmporteerd, later uit België.

Er is een menginstallatie aanwezig. Het aantal arbeidskrachten is 2,7. De prijs van de grondstoffen voor het mengen van voer is 43,60 DM per 100 kg. Hierbij komen de kosten voor malen en mengen. Voor een menginstallatie en een hamermolen is 7000 DM geïnvesteerd.

2. Mestbedrijf van A. Hanhoff - Stemping, Nordwalde-Suttorf

Een gemengd bedrijf van 55 ha. Op 20 ha grasland wordt hoofdzakelijk mestvee gehouden. Het bouwland (35 ha) wordt voor een groot deel met granen beteeld. Op 10 ha worden voedergewassen en suikerbieten verbouwd.

Per jaar worden ongeveer 700 mestvarkens afgeleverd. Er is een eigen maal- en menginstallatie. De Mac Master voederinstallatie kan twee soorten voer verstrekken.

De biggen worden door middel van de Erzeugerring betrokken. Er is een aparte stal voor biggen. Deze kan in de winter worden verwarmd. Het uitvalpercentage is 4-5 %.

Als het nodig is wordt er voeder met een antibioticum verstrekt. Arbeidsbezetting: boer + 2 leerlingen. Aantal uren per afgeleverd varken ca. 2.

3. Biggenvermeerderingsbedrijf van B. Artman, Leer-Ostendorf

Een bedrijf met 11,5 ha cultuurgrond waarvan 9 ha bouwland en de rest varkensweide. Er worden 45 fokzeugen gehouden. Het exterieur van de zeugen is matig. Overigens hebben wij van dit bedrijf een zeer goede indruk gekregen. Het aantal grootgebrachte biggen per worp is tien. Vroeger werden hier zwartbonte zeugen gehouden. Momenteel wordt door middel van een veredelingskruising gestreefd naar verbetering. Op dit bedrijf had men een kwalitatief goede beer (gefokt op bedrijf nr. 1 en een zoon van een uit België geïmporteerde beer). Sommige nakomelingen van deze beer waren zwartbont.

Er wordt verwarmd met centrale verwarming en met hete-luchtverwarming (als de stal onderbezet is). Bij jonge biggen wordt bovendien 3 à 4 dagen een straallamp gehangen.

Een opmerkelijk punt was de wijze waarop men de zeugen een kenteken geeft. Zij worden van een plastiek halsband voorzien, waarin het nummer van de zeug op een aantal plaatsen op duidelijke wijze is aangegeven. Dit is een methode die een zeer goede en gemakkelijke herkenning mogelijk maakt maar die vrij duur is. Eén riem kost 5 DM.

Het aantal arbeidskrachten is twee. Het voer wordt zelf samengesteld en gemengd.

4. Fok- en mestbedrijf van K.H. Hüggelmeyer te Erpen, Bad Rothenfelde

Oppervlakte cultuurgrond 36 ha
Oppervlakte bouwland 23 ha
Oppervlakte grasland 13 ha

Op het grasland worden 13 melkkoeien gehouden en wordt verder jongvee opgefokt. Op het bouwland wordt vrijwel uitsluitend graan geteeld.

Aantal aanwezige varkens:
27 fokzeugen
30 opfokzeugen
350 mestvarkens

De zeugen worden in een zeer oude stal gehouden. Het inbrengen van verwarmde lucht verbetert het resultaat. De lucht wordt in de stal verdeeld door een koker van dun plastic waarin gaten zijn aangebracht.

Een gedeelte van de varkens wordt geheel op roostervloer gehouden. De heren Mörig en Kauvermann zijn van mening dat hierdoor een hoger uitvalpercentage is te verwachten. Er is een drooginstallatie voor het eigen graan (verwarmde lucht) en een maal- en menginstallatie voor het voer.

De heer Hüggelmeyer is voorzitter van een Erzeugerring, tevens heeft hij de leiding van een inkoopcombinatie voor het voer. Deze combinatie staat los van de Erzeugerring. De leden van deze inkoopcombinatie zijn tevens lid van de Erzeugerring.

5. Biggenvermeerderingsbedrijf van de heer Huser te Ohrbeck

Een gemengd bedrijf van 18 ha met 9 ha grasland en 9 ha bouwland. Er worden nu nog vijf melkkoeien gehouden. Deze zullen echter van het bedrijf verdwijnen.

Er worden 60 fokzeugen gehouden, waarvan de biggen worden verkocht. Doordat een goede kwaliteit biggen kan worden geleverd, is de prijs gemiddeld 0,50 Pf per kg hoger dan de officiële notering. Er komen grote tomen voor, mogelijk als gevolg van kruising van het oude inheemse varkensras met landvarkens.

De kwaliteit en de ontwikkeling van de zeugen zijn matig.

Tot januari wordt er zelf voer gemengd. Daarna wordt er mengvoeder aangekocht. Het eigen voer is 2-3 DM per 100 kg goedkoper dan het aangekochte.

Bij de huisvesting van de zeugen zijn geen opmerkelijke punten aan te wijzen. Het geheel ziet er goed verzorgd uit. Het bedrijf is zeer zwaar gemechaniseerd (o.a. twee trekkers).

6. Mestbedrijf van H. Stallkamp, Wallenhorst 2, Kreis Osnabrück

Het bedrijf bestaat uit 20 ha bouwland waarop één soort graan voor zaadteelt wordt verbouwd. Verder zijn er 380 mestvarkens en 10000 slachtkuikenmoederdieren.

In de varkensstal is veel geïnvesteerd. In de biggenruimte kan warme lucht worden ingeblazen. Ventilatie en verwarming worden automatisch geregeld. Er wordt vloervoedering toegepast met een voederautomaat die viermaal per dag voer verstrekt.

De biggen worden van een Erzeugerring betrokken. Bij aankomst op het bedrijf worden ze gewassen in een ontsmettingsmiddel. De prijs van het varkensmeel is ongeveer 42 DM per 100 kg. De hoge investeringen hebben tot nu toe nog maar weinig resultaat opgeleverd. Wij hebben een ongunstige indruk van de resultaten op dit bedrijf. Er kwam veel staartbijten voor en het uitvalpercentage was waarschijnlijk vrij hoog.

Aantal arbeidskrachten: vader + zoon + hulp voor eieren rapen (2 uur per dag) + wat losse hulp.

7. Fok- en mestbedrijf van Remke te Beverbruck

28 ha cultuurgrond die vrijwel geheel voor graanteelt wordt gebruikt. Ruim 2 ha is grasland voor uitloop van de zeugen. Er worden 50 fokzeugen gehouden en 470 mestvarkens. Voor de fokvarkens is een nieuwe stal gebouwd. De investeringen zijn hierbij laag gehouden doordat de zeugen zonder biggen in zeer eenvoudige lighokken gehuisvest zijn, waarbij onder een afdak voederboxen zijn geplaatst. Bovendien hebben de boer en zijn zoon bij de bouw meegewerkt waardoor de uitgaven zijn gedrukt.

Er is (excl. eigen arbeid) 30000 DM geïnvesteerd voor een stal voor 40 fokzeugen.

Er wordt mengvoeder aangekocht waarvoor ongeveer 45 DM per 100 kg wordt betaald. Om het graan zelf te drogen, te bewaren en tot mengvoer te verwerken zou 20000 DM moeten worden geïnvesteerd. Als dit bedrag geleend moet worden, voelt men weinig voor deze investering. Alleen malen en mengen zou op dit bedrijf een investering vergen van ca. 8000 DM.

De zeugen met biggen werden met een halsketting vastgezet en tussen opklapbare beugels gehouden (Protectasysteem). Er is een mestgang in het midden van de stal met een ondergronds kanaal. Door het optrekken van een plank kan de mest in dit kanaal worden geschoven. Met een getrokken mestbak kan de mest eruit worden verwijderd. Er wordt vloerverwarming toegepast door middel van buizen die op de centrale verwarming zijn aangesloten.

Als er voldoende zorg aan het schoonhouden van de dieren wordt besteed kan er op deze wijze een uitstekende huisvesting voor zeugen met biggen worden verkregen.

Er waren moeilijkheden geweest met de biggen bij de overgang naar de mestschuur. Daarom is er een verwarmingsinstallatie in de stal voor gespeende biggen aangebracht. De mestvarkens worden in verschillende stallen gehouden waarvan er enkele zeer eenvoudig waren (oude kippenhokken). Wij hebben van de gezondheidstoestand van deze mestvarkens een gunstige indruk gekregen.

8. en 9. Groot-Yorkshire fokbedrijven van A. Kleinert en J.F. Siefken te Westerloy

Deze bedrijven werden bezocht om een indruk te verkrijgen van de Groot-Yorkshire fokkerij in Ammerland. De bedrijven zijn voor een belangrijk deel op de rundveehouderij gebaseerd. Er worden tien fokzeugen gehouden waarvan fokmateriaal wordt verkocht.

Over het algemeen waren er varkens met een goed exterieur en goede selectiemesterijgegevens aanwezig. Dit soort bedrijven biedt echter geen mogelijkheid voor Nederlanders om fokmateriaal aan te kopen voor bloedverversing. De varkens die hier werden gehouden, stamden af van uit Nederland geïmporteerde dieren.

10. Mestbedrijf van zur Brügge te Aschhausen

Een groot gemengd bedrijf met enorme bedrijfsgebouwen die er zeer vervallen uitzien. De oppervlakte is 70 ha, waarvan de helft bouwland. Het grasland wordt zeer extensief gebruikt (20 mk + mestvee).

Een oude schuur is ingericht voor het houden van 370 mestvarkens. Er is een voederautomaat voor trogvoedering De volumedosering die wordt toegepast, lijkt niet zeer nauwkeurig te werken. De investering voor deze voederinstallatie is 35 DM per aanwezig varken.

In 1966 is deze stal verbouwd. Aanvankelijk zijn er veel moeilijkheden geweest. Thans probeert men met medewerking van de Erzeugerring deze moeilijkheden te voorkomen door het aankopen van goede biggen.

De varkens worden om de twee weken gewogen en het voederverbruik wordt uitgerekend.

De prijsverschillen tussen de kwaliteitsklassen zijn klein in dit gebied, nl. tussen I en II 6 Pf per kg geslachtgewicht en tussen II en III eveneens 6 Pf per kg geslachtgewicht.

Er is een voedermenginstallatie.

11. Fokbedrijf van P. Drube te Lasbek

De heer Drube heeft een bedrijf van 80 ha, waarvan ongeveer de helft met granen wordt beteeld en de andere helft uit grasland en voedergewassen bestaat.

Het accent ligt op dit bedrijf sterk op de fokkerij. Er worden 20-25 paarden gehouden (o.a. dravers). Verder was het een vooraanstaand rundveefokbedrijf (roodbont), doch hieraan wordt in de laatste jaren minder aandacht besteed.

De varkensfokkerij neemt op dit bedrijf een belangrijke plaats in. Voor 1960 was de heer Drube bekend als Groot-Yorkshire-fokker. In 1960 gaf hij dit ras op en ging op het VDL over. Door de aankoop van goede zeugen en beren is dit bedrijf snel aan de top van de VDL-fokkerij in Sleeswijk-Holstein gekomen. Wij hebben uitstekende resultaten van de op selectiemesterijen ingezonden varkens gezien. B.v. de zeug Bettina waarvan de nakomelingen de volgende resultaten gaven: Groei per dag 866 gram, voederverbruik 2,74 kg, lengte 105,4 cm, oppervlakte karbonadespier 36,4 cm^2, vlees : vet = 1 : 0,66.

Een groot percentage van de biggen wordt als fokmateriaal aangehouden.

12. Mestbedrijf van K. Danger te Neversdorf

Een vader/zoon-bedrijf van 32 ha waarvan 10 ha bouwland.Er worden 28 melkkoeien gehouden. Op de zolder van de koestal is een stal voor mestvarkens ingericht. Er wordt automatische vloervoedering toegepast. De voederautomaat laat het voer op geringe afstand van de vloer vallen. Stofontwikkeling wordt daardoor voorkomen. Er kan zonder bezwaar meel worden gebruikt. Een voordeel van dit systeem is ook dat de varkens minder door het voer lopen, doordat ze zich bij het vreten rondom de voederautomaat opstellen.

Men kan zich wel afvragen of bij dit systeem alle varkens uit het koppel voldoende aan hun trekken kunnen komen.

Investeringen voor de voederautomaat 40 DM per aanwezig varken. Er wordt op dit bedrijf mengvoeder aangekocht. De prijs hiervan per 100 kg is 41,50 DM voor varkensmeel en 45 DM voor biggenmeel.

In deze stal komt nogal wat kannibalisme voor. Er werd opgemerkt dat bij Landvarkens meer staartbijten voorkomt dan bij Angler Sattelschweine.

13. Mestbedrijf van Hamann te Söhren

Een akkerbouwbedrijf van ruim 50 ha waar in de (zeer ruime) oude bedrijfsgebouwen een stal voor 500 mestvarkens is ingericht met daarboven een ruimte waar 6000 leghennen in legbatterijen worden gehouden.

Voorheen was dit een gemengd bedrijf.

In 1962 zijn de melkkoeien (22 stuks) verkocht.

Het graan wordt op het bedrijf gedroogd en tot mengvoeder verwerkt. Hiervoor is 20000 DM geïnvesteerd. Bijgekocht worden tapioca, mais, mineralen en suiker-eiwitconcentraat. In de rantsoenen valt op dat het varkensmeel 4 % vismeel bevat en dat er 10 % suiker in wordt gemengd. De zetmeelwaarde van het voer ligt hoger dan 70.

Het voeder wordt zeer nauwkeurig toegediend. In de loop van de tijd is het voederverbruik verlaagd. Ervaringen met kant en klaar aangekocht mengvoeder waren niet gunstig.

14. Mestbedrijf van H.H. Schmidt te Steinfeld

Een groot akkerbouwbedrijf van 90 ha met een zeer intensief bouwplan. Er wordt ruim 50 ha graan voor zaadteelt verbouwd, 15-20 ha suikerbieten, verder o.a. koolzaad.

Er worden 750 mestvarkens gehouden in twee stallen.

Het werk wordt met twee arbeidskrachten gedaan, aangevuld met vrij veel losse arbeid voor de verpleging van bieten enz.

Het mengvoeder wordt aangekocht. De prijzen zijn in dit gebied zeer gunstig. Biggenmeel ƒ 37-ƒ 38 per 100 kg, varkensmeel ƒ 35-ƒ 36 per 100 kg.

Wij meenden hier snuffelziekte te kunnen constateren. De stallen werden door een overdruksysteem geventileerd. Er wordt verwarmde lucht ingeblazen via kokers van plastic.

Bijlage II. BEDRIJVEN IN WEST-DUITSLAND, INGEDEELD NAAR OPPERVLAKTE CULTUURGROND EN AANTAL VARKENS PER BEDRIJF (DEC. 1965)

Aantal varkens	Oppervlakte cultuurgrond								
	minder dan 0,5	0,5-2	2-5	5-10	10-20	20-50	50-100	100 en meer	Totaal
	AANTAL BEDRIJVEN MET VARKENS								
1- 2	216879	110749	102278	41395	17236	5344	490	69	494440
3- 4	36744	33746	63500	48376	20491	5046	430	67	208400
5- 9	14286	14666	44997	74302	46093	10077	576	68	205065
10- 19	6956	5864	18310	59265	76464	20036	934	60	187889
20- 49	3343	2236	7319	29951	88888	47505	2523	164	181929
50- 199	1161	450	885	4018	21862	34892	6133	696	70097
200- 399	150	33	29	45	228	1054	788	423	2750
400- 599	31	11	11	6	7	75	98	166	405
600- 999	22	1)	7	3	1)	15	43	64	154
1000-1499	1)	3	1)	1)	1)	-	3	14	20
1500 en meer	4	-	-	1)	1)	1)	1)	3	7
Totaal	279576	167758	237336	257361	271269	124044	12018	1794	1351156
	AANTAL VARKENS (1000 ST.)								
1- 2	308	168	169	71	29	9	0,8	0,1	755
3- 4	123	115	222	173	73	18	2	0,2	727
5- 9	90	91	286	501	322	70	5	0,4	1366
10- 19	92	77	243	801	1080	289	23	0,9	2607
20- 49	96	62	205	853	2693	1558	91	6	5564
50- 199	102	37	65	280	1573	2851	611	81	5598
200- 399	41	9	8	12	57	269	205	122	723
400- 599	16	6	5	3	3	35	47	80	194
600- 999	17	1)	6	2	1)	11	33	47	116
1000-1499	1)	3	1)	1)	1)	-	3	17	23
1500 en meer	22	-	-	1)	12	1)	4	11	49
Totaal	907	570	1210	2696	5842	5109	1024	365	17723

1) Niet vermeld met het oog op de geheimhouding van de opgaven der individuele bedrijven. Ook niet in de totaaltellingen opgenomen.

Bron: Statistisches Jahrbuch 1966/67

Bijlage III. ENKELE VAN DE IN DE ERZEUGERRINGE GEBRUIKTE FORMULIEREN

1. Zeugenkaart

2. Aufzuchtleistung (2-zijdig)

3. Futterwertberechnung

4. Hilfsliste

5. Kontrollblatt für Mastschweine (2-zijdig)

6. Kontrollblatt für Mastschweine (2-zijdig)

Zeugenkaart

Sau ..... **Herdb.-Nr.** .....
(Name)

Geboren am ..... Stall-Nr. .....

Vater:

Mutter:

		1. Wurf	2. Wurf	3. Wurf	4. Wurf	5. Wurf	6. Wurf	7. Wurf	8. Wurf	9. Wurf	10. Wurf
Gedeckt am von Eber:											
Soll werfen am:											
Hat geworfen am:											
Geboren Anzahl											
Stall-Nr. der Ferkel (von, bis)											
4 Wochen	**Aufgezog. Anzahl**										
	Gewicht Sa.										

J. HANSEN TEIGTE

Landwirtschaftskammer
Schleswig-Holstein

Frühjahr 1967

(Siehe auch Rückseite)

Sau-Nr. : . . . . . .
geb. : . . . . . .
Vater : . . . . . .
Mutter : . . . . . .

Aufzuchtleistung

Betrieb: . . . . . .

Wurf-Nr.	gedeckt am:	Eber	soll ferkeln am:	geferkelt am:	Ferkel geboren St.	Ferkel versetzt St.	Ferkel abgesetzt am:	Ferkel abgesetzt St.	Ferkel abgesetzt Gesamtgewicht	Säugezeit Tage	Wurfabstand Tage	Bemerkungen:

Qualitätskontrolle der Nachkommen

Sau-Nr.: .....

Wurf Nr.	Ferkelklassen				Zur Zucht	Schlachtwert Klassen					Bemerkungen:
						S	E	I	II	III	

Futterwertberechnung

Betrieb: .....

Mischung für .....

Futtermittel	Anteil % bzw. kg	Verdaulichkeit		Rohfaser		Verdauliches Eiweiß		Gesamt-Nährstoffe		Preis	
		%	Anteil	g/kg	g Anteil	g/kg	g/Anteil	im kg	im Anteil	je kg Dpfg	Anteil DM
Dorschmehl		94		—		610		649			
Fischmehl, mittel		90		—		550		650			
Eiweißkonzentrat		90		25		450		650			
Tierkörpermehl		80		11		420		650			
Sojaextraktionsschrot		89		57		409		719			
Trockenhefe (Torula)		88		14		416		718			
Gerste		82		46		79		700			
Weizen		91		24		104		787			
Roggen		90		27		76		751			
Hafer		69		104		92		642			
Mais		90		21		76		799			
Milokorn		93		22		80		820			
Mengkorn											
Tapiokamehl		96		32		11		824			
Weizenkleie 8—12 % Rohfaser über 12 % Rohfaser		65 54		100 128		107 88		568 470			
Roggenkleie, über 8 % Rohfaser		68		102		100		595			
Reisfuttermehl gelb weiß		70 89		89 37		88 103		701 875			
Maiskeimschrot		65		97		134		570			
Biertreber, siliert		48		52		48		134			
Kartoffeln 12 % Stärke 16 % Stärke		93 93		10 10		11 13		163 217			
Rüben											
Magermilch		96		—		32		80			
Zusammen											
In 1 kg											

Betrieb: .....

Wiegetag: .....

Hilfsliste

zum Kontrollblatt für Mastschweine

Futterzuteilung pro Gruppe und Mahlzeit in kg (2 x täglich füttern)

Kontrollring: .....

nächster Wiegetermin: .....

Gruppe																		
Tierzahl																		
∅ Gewicht in kg																		
Eingesetzte Futtermittel	Mischung 1	Mischung 2	Hackfrüchte	Mischung 1	Mischung 2	Hackfrüchte	Mischung 1	Mischung 2	Hackfrüchte	Mischung 1	Mischung 2	Hackfrüchte	Mischung 1	Mischung 2	Hackfrüchte	Mischung 1	Mischung 2	Hackfrüchte
1. Woche vom ..... bis																		
2. Woche vom ..... bis																		
3. Woche vom ..... bis																		
4. Woche vom ..... bis																		
5. Woche vom ..... bis																		
6. Woche vom ..... bis																		
Summa																		
*)	x 14			x 14			x 14			x 14			x 14			x 14		
Gesamt-Verbrauch im Mastabschnitt																		

*) Bei einer festgelegten Futterration für jeweils 7 Tage und täglich zweimaliger Fütterung ist die Summe mit 14 zu multiplizieren, um den Gesamtverbrauch zu errechnen.

Erzeugerring: _____ **Betrieb:** _____ **Nr.:** _____

Kontrollblatt für Mastschweine (Siehe auch Rückseite)

Mastgruppe: _____ **geboren am:** _____

										Mastergebnis	
Wiegetag										**Masttage**	
Ges.-Gewicht in kg											
Tierzahl										**Tierzahl A**	
∅ Gewicht kg										**Tierzahl E**	
∅ Zuwachs in kg	**Im Wiege-abschnitt**									**Nettoverkaufs-gewicht in kg**	
	Seit Beginn der Mast										
Masttage (Tierzahl x Kalendertage)										**Nettoverkaufs-preis in DM**	
∅ tägliche Zunahme g (Zuwachs: Masttage)											
Futterverbrauch in kg Ferkelaufzuchtfutter	Preis DM/dz									**Ferkelkosten in DM**	
Anfangsmast											
Mittelmast										**Futterkosten in DM**	
Endmast										**Allgemeine Unkosten in DM**	
Futterverbrauch in kg	Im Wiege-abschnitt										
Futterverbrauch in kg	Seit Beginn der Mast									**Gesamt-Unkosten**	
Futterkosten in DM	Im Wiege-abschnitt										
Futterkosten in DM	Seit Beginn der Mast									**Reinerlös in DM**	
∅ Futterkosten in DM	Im Wiege-abschnitt										
∅ Futterverbrauch je 1 kg Zuwachs	**Seit Beginn der Mast**									**Reinerlös in DM je Tier**	
∅ Futterkosten in DM je 1 kg Zuwachs	**Seit Beginn der Mast**										

Verein zur Förderung der Schweinehaltung e.V., 23 Kiel.

Ohr-Nr.	Ge-schlecht	geb. am	Vater / Mutter					Ohr-Nr.	Ge-schlecht	geb. am	Vater / Mutter					

Einzelauswertung

Ohr Nr.	Geschlecht	Mastbeginn kg	Abgang am	Abgang kg	Zuwachs kg	Futtertage	Tageszunahme je Masttag g	Erlös DM
Summe			—				—	
Durchschnitt			—					

Futtermischungen

1.

Futtermittel	Anteil %	DM/dz.	DM/Anteil
Summe	100	—	

2.

Futtermittel	Anteil %	DM/dz.	DM/Anteil
Summe	100	—	

3.

Futtermittel	Anteil %	DM/dz.	DM/Anteil
Summe	100	—	

Gesamter Futterverbrauch

Futtermittel	kg	je dz DM	Futterkosten DM
Summe	—	—	

Auswertung

⊘ Mastdauer	von ..... kg bis ..... kg
	..... Masttage = ... g tägl. ⊘ Zunahme
⊘ Lebensalter	von ..... kg bis ..... kg
	..... Lebenstage = ... g tägl. ⊘ Zunahme
⊘ **Futterkosten je 1 kg Zuwachs** . . . . = ... **DM**	

Gesamt-Nettoerlös	..... DM
Ferkelkosten . . .	..... DM
Futterkosten . . .	..... DM
allgemeine Unkosten	..... DM
Summe der Kosten	..... DM
Gesamt-Rohüberschuß	..... DM
Rohüberschuß je Mastschwein	..... **DM**

Betrieb: .....

.....

Vater: ..... Mastmethode: .....

Kontrollblatt für Mastschweine

Mutter: .....

(Siehe auch Rückseite)

Mastgruppe: ..... geboren am: ..... / abgesetzt am: ..... = ... Lebenstage / Mastbeginn am: .....

Wiegetag													
Masttage	—	im Wiegeabschn.	seit Mastbeginn	im Wiegeabschn.	seit Mastbeginn	im Wiegeabschn.	seit Mastbeginn	im Wiegeabschn.	seit Mastbeginn	im Wiegeabschn.	seit Mastbeginn	im Wiegeabschn.	seit Mastbeginn
Gesamtgewicht in kg													
Tierzahl													
⊘ **Gewicht in kg**													
Gesamtzuwachs in kg	im Wiegeabschnitt												
	seit Mastbeginn												
Futtertage im Wiegeabschnitt (Tierzahl × Kalendertage)													
⊘ **Tägliche Zunahme in g** (Zuwachs : Futtertage)													

Futtermittel-Verbrauch:	je dz/DM	kg	DM	kg	DM	kg	DM	kg	DM	kg	DM	kg	DM
Futterverbrauch der Gruppe	im Wiegeabschnitt	—		—		—		—		—		—	
	seit Mastbeginn	—		—		—		—		—		—	
Futterkosten je 1 kg Zuwachs	**im Wiegeabschnitt**	DM		DM		DM		DM		DM		DM	
	seit Mastbeginn	DM		DM		DM		DM		DM		DM	
⊘ Verzehr je Tier und Tag	Kraftfutter kg												
	Hackfrucht kg												

DLG-Futter- u. Grünlandabteilung 1166 10 000